

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU  
FILOZOFSKI FAKULTET  
ODSJEK ZA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE  
ZNANOSTI  
Ak. God. 2017./2018.

Tihana Alfirević

**Predstavljanje digitaliziranog arhivskog gradiva u mrežnom okruženju:  
analiza mrežne stranice *Prvi svjetski rat 1914.-1918. - pogled iz arhiva***

Diplomski rad

Mentor: prof. dr. sc. Goran Zlodi

Zagreb, 2018.

## SADRŽAJ

1.	UVOD.....	3
2.	ZADACI I ZNAČAJ ARHIVA .....	4
3.	ULOGA ARHIVA U DIGITALNOM OKRUŽENJU .....	6
4.	ARHIVI U ONLINE OKRUŽENJU .....	7
5.	INFORMATIVNOST I DOSTUPNOST ARHIVA .....	9
6.	ARHIVSKO GRADIVO .....	10
6.1.	DIGITALIZACIJA ARHIVSKOG GRADIVA.....	10
6.1.1.	DIGITALIZACIJA FOTOGRAFIJA .....	11
6.1.2.	DIGITALIZACIJA TEKSTA .....	12
6.1.3.	DIGITALIZACIJA ZVUKA .....	12
6.1.4.	DIGITALIZACIJA POKRETNIH SLIKA (FILMOVA I VIDEO ZAPISA) .....	13
6.1.5.	3D DIGITALIZACIJA .....	13
7.	OČUVANJE, OBRADA, ISTRAŽIVANJE I KOMUNIKACIJA KULTURNE BAŠTINE UNUTAR ARHIVA.....	15
8.	SMJERNICE ZA IZRADU MREŽNIH STRANICA .....	16
8.1.	PRISTUPANJE MREŽNIM STRANICAMA SA MOBILNIH UREĐAJA .....	17
9.	MREŽNA STRANICA PRVI SVJETSKI RAT 1914.-1918. - POGLED IZ ARHIVA .....	19
9.1.	POČETNA STRANICA.....	20
9.2.	KRONOLOGIJA RATA.....	23
9.3.	DOGAĐANJA .....	27
9.4.	IZVORI .....	29
9.4.1.	VRSTA GRADIVA.....	31
9.4.2.	IMATELJ GRADIVA .....	32
9.4.3.	MJESTO.....	33
9.4.4.	OSOBA .....	34
9.4.5.	PREDMET .....	35
9.5.	TEME.....	36
9.6.	POPIS STRADALIH .....	38
9.7.	PUBLIKACIJE.....	41
10.	SAŽETAK ANALIZE STRANICE.....	43
11.	ZAKLJUČAK .....	46
	LITERATURA:.....	47
	SAŽETAK.....	50

# 1. UVOD

Tehnološke promjene, koje oblikuju suvremeno digitalno društvo, obilježile su i arhivsku djelatnost te su utjecale na njen pristup širenju informacijskih usluga i promjeni samih zadataka arhiva, odnosno uslužnih funkcija i aktivnosti arhiva. Brzi tehnološki razvoj društva, a samim time i promjena zahtjeva društva i potreba za bržim i jednostavnijim pristupom gradivu potaknuli su arhive na širenje svoje djelatnosti. Arhivi tako sada teže modernijem pristupu svojim korisnicima, naglasak je na digitalizaciji gradiva, također na okretanju gradiva široj javnosti i aktivnijem sudjelovanju u programima i događanjima u svome okruženju. Također, arhivi teže i povezivanju sa srodnim baštinskim ustanovama. Tako danas možemo reći da suvremeni arhiv objedinjuje tradicionalnu ulogu čuvara memorije, samim time i očuvanja kulturne baštine, s novom ulogom informacijskih centara, pružanju informacija i gradiva široj javnosti, prateći tehnološki razvitak društva i potrebe korisnika.

Jedan od primjera modernizacije pristupa arhiva svojim korisnicima je i mrežna stranica Prvi svjetski rat 1914.-1918. - pogled iz arhiva. Cilj je stranice predstaviti javnosti raznovrsno digitalizirano arhivsko gradivo o Prvom svjetskom ratu te uputiti na brojne mogućnosti istraživanja ovog povijesnog razdoblja kroz pojedinačne teme. Sadržaj stranice se kontinuirano nadopunjava, a gradivo se priprema i za objavu na portalu Europeana 1914-1918, Archives Portal Europe i CENDARI. Također, mrežna stranica ističe da se potiče sudjelovanje u proširivanju sadržaja stranice, gdje posjetitelji mogu arhivu pružiti gradivo u svom posjedu koje smatraju bitnim za Hrvatsku u Prvom svjetskom ratu. Ono što stranica omogućuje je pristup izvorima, odnosno dokumentima koji ne bi bili dostupni onima koji nemaju fizički pristup imateljima arhivskog gradiva. Osim problema mjesta riješen je i problem vremena, odnosno stranica posjetiteljima omogućuje detaljnije istraživanje bez ograničavanja radnim vremenom arhiva. Stranica i svo gradivo koje stranica sadrži dostupno je korisnicima kada god i gdje god, jedino što im je potrebno je pristup internetu.

## 2. ZADACI I ZNAČAJ ARHIVA

Prema definiciji Međunarodnog arhivskog vijeća<sup>1</sup>, “arhivi čine memoriju nacija i društava, oblikuju njihov identitet i predstavljaju kamen temeljac informacijskog društva. Jamčeći građanima pristup službenim informacijama i znanju o njihovoj povijesti, arhivi su temelj demokracije, odgovornosti i dobre vladavine.”. Arhiv predstavlja ustanovu koja se bavi prikupljanjem, čuvanjem i pripremanjem za upotrebu arhivskog gradiva, to jest privatnih ili javnih zbirki dokumenata.<sup>2</sup> Arhivi su ustanove u kojima se čuvaju zapisi o javnopravnim, političkim, sudbenim, kulturnim, upravnim i drugim događajima. Sami položaj i ulogu arhiva određuju važni elementi poput: zakona, uprave i uredskog poslovanja, korištenje gradiva, kvalitete rada arhivske službe, te razvoja tehnologije koja pred arhive stavlja nove izazove.

Sukladno odredbama članka 43. Zakona o arhivskom gradivu i arhivima zadaće arhiva propisane su na način da:

1. provode mjere zaštite arhivskoga gradiva u arhivu i brinu za njegovu sigurnost
2. sređuju, popisuju i objavljuju arhivsko gradivo, te ga daju na korištenje
3. obavljaju stručni nadzor nad čuvanjem i odabiranjem arhivskoga gradiva koje se nalazi izvan arhiva i određuje mjere njegove zaštite
4. provode neposredan nadzor nad radom arhiva i drugih imatelja arhivskoga gradiva izvan sustava državnih arhiva
5. preuzimaju javno arhivsko gradivo,
6. prikupljaju privatno arhivsko gradivo otkupom, poklonom ili pohranom,
7. obavljaju sigurnosno i zaštitno snimanje arhivskoga gradiva, te restauratorske i konzervatorske poslove u svezi s arhivskim gradivom,
8. izdaju potvrde o podacima, izvratke iz dokumenata i ovjerovljene prijepise na zahtjev korisnika,
9. izrađuju i objavljuju obavijesna pomagala za pojedine arhivske fondove i zbirke,
10. organiziraju predavanja, tečajeve i druge oblike stručnog osposobljavanja i usavršavanja arhivskog osoblja,
11. priređuju izložbe, predavanja i provode druge oblike kulturne djelatnosti radi poticanja zanimanja za arhivsko gradivo i arhivsku djelatnost,

---

<sup>1</sup> International Council on Archives – ICA

<sup>2</sup> Mali pojmovnik arhivitičke, bibliotekarstva i muzeologije, URL:  
[http://theta.ffzg.hr/akm/AKM\\_ostali/pojmovnik.html](http://theta.ffzg.hr/akm/AKM_ostali/pojmovnik.html) (24.05.2017.)

12. surađuju međusobno i s drugim ustanovama kulture, znanstvenim i srodnim ustanovama dokumentacijske i informacijske službe radi unapređenja arhivske djelatnosti i znanstvenoga rada u području arhivistike, pomoćnih povijesnih i informacijskih znanosti,
13. obavljaju i druge poslove određene Zakonom i drugim propisima.<sup>3</sup>

Kao takvi, arhivi imaju izniman značaj i važnost jer oni štite prava građana, oblikuju individualno i kolektivno pamćenje, omogućuju razumijevanje prošlosti i dokumentiraju sadašnjost u svrhu provođenja budućih radnji. Položaj i ulogu suvremenih arhiva određuje niz elemenata među kojima se ističu relevantni zakoni, uprava i uredsko poslovanje, kvaliteta rada arhivske službe i prakse, korištenje gradiva, tehnološki razvoj. Razvitak informacijske tehnologije otvara pitanje o tome je li potrebno zadržati tradicionalne, centralizirane arhive. U arhivistici trenutno postoje dvije paradigme: stara paradigma je povijesno-tehnistička, a nova znanstveno-informacijska. Osnovni objekt arhivistike stare paradigme je dokument, a arhivi su objektivni, neutralni i pasivni čuvari istine. Osnovni objekt nove paradigme je društvena informacija definirana kao niz intelektualnih, kodiranih i društveno kontekstualiziranih značajnih simbola koje je moguće zabilježiti na bilo kojem mediju (papiru, računalu, magnetskoj traci...). Osnovni objekt nove paradigme - informacija, može biti izolirana i znanost je može proučavati.<sup>4</sup>

Struka više ni ne postavlja pitanje o online dostupnosti gradiva, to je postalo imperativom. Ogromna većina korisnika, izuzev nekoliko znanstvenika koji trebaju uvid u originalni dokument, zadovoljava svoje potrebe slikom dokumenta, i nije im bitno je li izvornik pohranjen u arhivu, knjižnici, muzeju, privatnoj zbirci ili nekom uredu. Arhivisti nisu jedini koji se bave definiranjem i implementiranjem okruženja koje osigurava upravljanje gradivom. Hoće li tu bazičnu funkciju i nadalje obavljati arhivi, bili oni fizički ili virtualni, ovisi isključivo o današnjim arhivistima. O mjeri u kojoj arhivisti budu prihvatili i ispunjavali novu ulogu, onih koji brzo pružaju točne i autentične informacije, ovisit će i njihov položaj u društvu. Današnje doba zahtijeva i nagrađuje aktivno ponašanje. Glavni će izazov struci biti da osigura daljnju važnost arhiva.<sup>5</sup>

---

<sup>3</sup> Zakon o arhivskom gradivu i arhivima, NN 105/97, 64/00, 65/09, 125/11, 46/17

<sup>4</sup> Arhivistika On Line, Položaj i uloga arhiva u suvremenom društvu, URL: <http://lartis.net/arhol2/polozaj-i-uloga-arhiva-i-pismohrana-u-suvremenom-drustvu/>

<sup>5</sup> Ibid.

### 3. ULOGA ARHIVA U DIGITALNOM OKRUŽENJU

Razvoj tehnologije utjecao je na sve aspekte zaštite, obrade i dostupnosti informacija, među kojima je i arhivsko gradivo, predstavljajući nove izazove pred njega. Arhivi se susreću sa novom vrstom zapisa i promjenama koje donose: sve veće produkcije dokumenata, informatizaciju arhiva, prevagu intelektualne nad fizičkom zaštitom i drugo. Brzi razvoj suvremene tehnologije promijenio je sami djelokrug rada arhiva, što se odrazilo i na arhivsko zakonodavstvo. No glavna prednost informacija nastalih iz podataka nastalih u elektorničkom obliku je ipak bila u brzini njihova prenošenja i dostupnosti. Informacije su mogle biti dostupne, bez da se mora biti u određenom trenutku na određenom mjestu. Također, svi se podaci mogu jednostavno prebacivati s medija na medij i napraviti mnoštvo kopija za različite potrebe.

Do velikih promjena, dakle, dolazi u korištenju arhivskog gradiva, napose u opisu, korištenju i prezentaciji. Arhivsko gradivo je postalo lakše dostupno, te samim time postaje i nužan izvor cjelokupnog znanstvenog i tehničkog znanja. Na taj način arhivi sve više surađuju s raznim kulturnim i znanstvenim ustanovama, na stvaranju zajedničkih sadržaja značajnih i usmjerenih na korisnike i zajednicu. No, digitalizacija je malo po malo našla svoju primjenu na područjima zaštite i dostupnosti gradiva, a upravo su na taj način te dvije djelatnosti arhiva uvelike poboljšane.<sup>6</sup>

I na kraju, što se tiče planiranja programa digitalizacije u arhivima, to svakako treba temeljiti na prijašnjim iskustvima stručnjaka te se voditi Preporukom Europske komisije o digitalizaciji i internetskoj dostupnosti kulturnog gradiva i digitalnoj zaštiti od 27. listopada 2011. godine, koja promiče daljnji razvoj projekata digitalizacije, potiče suradnju između kulturnih institucija i privatnog sektora, te razmatra načine optimizacije digitalizacijskih kapaciteta u kulturnom sektoru.<sup>7</sup>

---

<sup>6</sup> Lemić, Vlatka, Arhivi i arhivistika za suvremenog korisnika, Ljevak, Zagreb, 2016, str. 30-36.

<sup>7</sup> Commission Recommendation of 27 October 2011 on the digitisation and online accessibility of cultural, material and digital preservation, URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:283:0039:0045:EN:PDF> (28.05.2017.)

## 4. ARHIVI U ONLINE OKRUŽENJU

Aktivnosti europske arhivske zajednice već su desetljećima usmjerene na suradnju i umrežavanje arhivskih ustanova na svim razinama (institucionalno, kroz zajedničke programe i projekte, pokretanjem zajedničkih inicijativa, kroz stručna udruženja, udruge i skupove i dr.), razvoj i primjenu stručnih standarda te stvaranje zajedničke informacijske infrastrukture.<sup>8</sup> Nastavljajući i dalje razvijati te trendove, u arhivima se sve više pojavljuju novi projekti posvećeni povezivanju ustanova koje čuvaju povijesne izvore sa stvarateljima i zajednicom u kojoj djeluju te ciljanim korisničkim skupinama. Potencijali arhiva u osmišljavanju i provođenju aktivnosti i programa koji povezuju arhive i korisnike i potiču aktivnu suradnju, razvijaju inovativne pristupe istraživanju različitih izvora i omogućuju njihovu online dostupnost, neograničeni su i javnost ih je tek počela otkrivati.<sup>9</sup>

Projekti poput mrežne stranice Prvi svjetski rat 1914.-1918. - pogled iz arhiva<sup>10</sup> razlikuju se od programa *in situ* (predavanja, radionice, izložbe i sl.), jer se izvode, što spada u ideju proširenja djelatnosti arhiva, izvan arhivskih ustanova, odnosno u online obliku koji je nevezan za fizički pristup arhivu. Ova mrežna stranica može se smatrati i digitalizacijskim projektom, koji stvara novu infrastrukturu i sadržaje, potiče korištenje i očuvanje kulturne baštine, olakšava dostupnost informacija, te prateći razvojne strategije modernog, digitalnog društva, potiče interoperabilnost i konkurentnost.

Jedan od projekata koji je također važno spomenuti je i virtualna izložba Pruga Prvoga svjetskog rata Ogulin – Plaški – Vrhovine (1912./1914.-1918.)<sup>11</sup>. Prezentacija ove pruge podrazumijeva predstavljanje fizičkoga prostora u dužini od 70 km te razmatranje povijesnoga društveno-političkoga i gospodarskoga konteksta čiji su tragovi ostali dokumentirani u arhivskome gradivu i malobrojnoj muzejskoj građi. Muzejski predmeti odabrani iz zbirki Hrvatskoga željezničkoga muzeja u okviru ove virtualne izložbe predstavljeni su putem 3D prikaza koji omogućuje razgledavanje predmeta pogledom iz 360 stupnjeva, a uz arhivsko gradivo u ovoj virtualnoj izložbi istaknuto mjesto zauzimaju i suvremene fotografije te posebice

---

<sup>8</sup> 20. seminar Arhivi, Knjižnice, Muzeji Mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture, Zagreb 2016.

<sup>9</sup> Ibid.

<sup>10</sup> Prvi svjetski rat 1914.-1918. - pogled iz arhiva. URL: <http://prvisvjetskirat.arhiv.hr/> (22.5.2018.)

<sup>11</sup> Pruga Prvoga svjetskog rata Ogulin – Plaški – Vrhovine (1912./1914.-1918.). URL: <http://e-muzej.hzinfra.hr/#/> (3.7.2018.)

video radovi kojima se dodatno predstavlja i interpretira širok raspon značajki ove specifične tehničke i kulturne baštine.

Ubrzanim razvojem informacijskih tehnologija kojem svjedočimo, kulturna baština digitalizacijom pronalazi svoje mjesto u digitalnom okruženju. Tom migracijom baštine u mrežno okruženje dolazi do niza promjena u području očuvanja, istraživanja, komuniciranja i zaštite baštine. Projekt digitalizacije kulturne baštine valja i promatrati i kroz prizmu uloge takva oblika zaštite i promocije baštine ukupnom gospodarskom sektoru. Kulturna je baština vezana uz baštinske ustanove (primarno muzeje, arhive itd.) koje o njoj većinom skrbe, no valja imati na umu suvremene okolnosti komuniciranja kulturne baštine gdje se prijenosom analognih dokumenata u digitalne objekte omogućuje prezentacija baštine uz pomoć suvremenih digitalnih alata. Ti alati uz pravilno korištenje, osiguravaju bolju pretraživost dokumenata ali i njihovo dohvaćanje na udaljena računala. Digitalizacija omogućuje i nove oblike zaštite dokumenata, pri tome ne uskraćujući pristup korisnicima, nego ga, naprotiv, nudeći širokom broju korisnika, čime se razlikuje od oblika zaštite analognih dokumenata, koji su često zbog strogih mjera zaštite bili nedostupni korisnicima.<sup>12</sup>

Komunikacija kulturnoga naslijeđa, pa tako i arhivskoga gradiva, se uvelike promijenila zahvaljujući korištenju suvremenih interaktivnih računalnih tehnologija, pri čemu je glavnu ulogu odigrao upravo Internet. Prednosti elektroničkih informacijskih sustava - poboljšano pretraživanje informacija, brza i jeftina komunikacija i mogućnost višestrukoga korištenja, nametnule su arhivima imperativ pružanja raznovrsnijih i kvalitetnijih informacija korisnicima. Baštinske ustanove mogu sada preuzeti proaktivnu ulogu u uključivanju zajednice ne samo u konzumiranje, već i u stvaranje digitalnih sadržaja, primjerice multimedijских priča na temelju osobnih fotografija, zvučnih i videozapisa, dokumenata, sjećanja itd.<sup>13</sup> Internet je baštinskim ustanovama otvorio novi, zajednički prostor komunikacije, njihove mrežne stranice postaju primarno sučelje prema korisnicima. Digitalizirano i online dostupno arhivsko, knjižnično i muzejsko gradivo, organizirano u digitalne zbirke i virtualne izložbe, novi su vid komunikacije kulturne baštine.

---

<sup>12</sup> 20. seminar Arhivi, Knjižnice, Muzeji Mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture, Zagreb 2016.

<sup>13</sup> Miklošević, Željka. Zlodi, Goran. Informacijska tehnologija u muzejima - značajke interaktivnih sadržaja u informalnome kontekstu učenja. Zagreb, 2014.



## 5. INFORMATIVNOST I DOSTUPNOST ARHIVA

Arhivi na razne načine predstavljaju svoju djelatnost te na taj način potiču ljude na korištenje arhivima. Prema Vlatki Lemić neke od aktivnosti kojima arhivi potiču korištenje su:

1. Organiziraju se čitaonice u kojima ljudi mogu istraživati arhivsko gradivo
2. Pripremaju se izložbe ili se čak posuđuje arhivsko gradivo drugim kulturnim ustanovama kako bi se izložilo,
3. Publiciraju se izvori u razne časopise, internetske stranice i obavijesna pomagala,
4. Organiziraju radionice,
5. Sudjeluju u obilježavanju raznih prigodnih obljetnica, javnih manifestacija, kulturnih događaja, znanstvenih i stručnih skupova, edukativnih programa na kojima pokazuju i prezentiraju mogućnosti upotrebe arhivskog gradiva.

Također, kako bi arhivsko gradivo učinili što pristupačnijim i dostupnijim javnosti, arhivi organiziraju informacijsku službu koja pruža raznovrsne arhivske usluge telefonski, pismeno, elektroničkom poštom, te internetom. Na taj način nastoji se osigurati veća dostupnost i korištenje arhivskog gradiva, te promovirati bolje razumijevanje.<sup>14</sup> To je jedan od načina na koji se arhiv odmiče od svojih tzv. osnovnih (tradicionalnih) zadataka u koje spadaju prikupljanje, zaštita, sređivanje, čuvanje i davanje arhivskog gradiva na korištenje, a na taj načine arhiv se prilagođava tehnološkom razvoju i potrebama svojih korisnika, koje se s razvitkom tehnologije mijenjaju.

Suvremene informacijske tehnologije pripadaju najvažnijim čimbenicima razvoja arhivske službe, a i sama je arhivska djelatnost jedan od ključnih informacijskih servisa u društvu te stoga njezina djelotvornost neposredno ovisi o mjeri u kojoj će se prilagoditi zahtjevima suvremenog informacijskog okruženja. Nadalje, ovisi i o tome koliko će biti sposobna unaprijediti i prilagoditi svoje usluge zahtjevima korisnika s jedne i tehnološkim imperativima s druge strane.<sup>15</sup>

---

<sup>14</sup> Lemić, Vlatka, Arhivi i arhivistika za suvremenog korisnika, Ljevak, Zagreb, 2016, str. 43-45.

<sup>15</sup> Lemić, Vlatka, Arhivi i Internet- nove mogućnosti dostupnosti i korištenja arhivskoga gradiva, Arh. Vjesnik. Zagreb 2002.

## 6. ARHIVSKO GRADIVO

Arhivsko gradivo predstavljaju zapisi ili dokumenti nastali djelovanjem pravnih ili fizičkih osoba tijekom obavljanja njihovih djelatnosti, a od trajnog su značaja za kulturu, povijest, druge znanosti i gospodarstvo. Arhivsko gradivo je izvorni i reproducirani (pisani, tiskani, fotografirani, snimljeni ili na neki drugi način zabilježeni) dokumentirani materijal, nastao u toku poslovanja stvaratelja arhivskog gradiva, od trajne društvene i kulturne vrijednosti. Nastaje, dakle, odabirom iz registraturnog gradiva, to jest odabirom određenih cjelina zapisa ili dokumenta. Arhivsko gradivo predstavlja gradivo od interesa za Republiku Hrvatsku. Odredbe o arhivskom gradivu propisane su Zakonom o arhivskom gradivu i arhivima, raznim pravilnicima, te drugim uredbama i propisima.<sup>16</sup>

### 6.1. DIGITALIZACIJA ARHIVSKOG GRADIVA

Svako kulturno dobro, odnosno sve vrste gradiva je, zahvaljujući modernoj tehnologiji, moguće digitalizirati i predstaviti u virtualnom, odnosno digitalnom obliku od tekstova, audio i video zapisa pa sve do trodimenzionalnih objekata. Razlozi primjene projekata digitalizacije, ili, preciznije rečeno, digitalne konverzije ne-digitalnog izvornog materijala, različiti su i mogu se preklapati. Odluka da se provede digitalizacija može biti donesena, također, kako bi se povećao pristup gradivu, kako bi se poboljšala usluga korisnicima i omogućio kvalitetniji pristup izvorima informacija u posjedu institucija za potrebe edukacije, kako bi se smanjilo rukovanje i korištenje osjetljivog i često upotrebljavanog izvornog materijala, i kreirale rezervne odnosno sigurnosne kopije<sup>17</sup> (engl. *back-up copy*) ugroženog materijala kao što su krte knjige i različiti dokumenti. Također jedan od razloga digitalizacije je i kako bi se razvili zajednički resursi, uspostavilo partnerstvo sa drugim institucijama u cilju kreiranja virtualnih zbirki i povećanja pristupa gradivu i ostvario profit na osnovu ekonomskih prednosti zajedničkog pristupa.<sup>18</sup>

---

<sup>16</sup> Zakon o arhivskom gradivu i arhivima, NN 105/97, 64/00, 65/09, 125/11, 46/17.

<sup>17</sup> Sigurnosna kopija je kopija, svih ili samo nekih dijelova programa, datoteka ili dokumenata u sustavu, koja je pohranjena na medij za pohranu ili u odvojenome sustavu izrađena u svrhu osiguranja u slučaju gubitka ili oštećenja izvornika.

<sup>18</sup> IFLA. Smjernice za projekte digitalizacije zbirki i fondova u javnom vlasništvu, posebno onih koji se čuvaju u bibliotekama i arhivima. URL: <https://www.ifla.org/files/assets/preservation-and-conservation/publications/digitization-projects-guidelines-me..pdf> (22.4.2018.)

Svrha digitalizacije je dugoročno stvaranje prepoznatljivog i relevantnog kulturnog sadržaja koji će biti dostupan putem sustava usluga u elektroničkom okruženju. Nužno je da se digitalno gradivo nalazi u organiziranom sustavu upravljanja koji mora ispunjavati dovoljno garancija i jamstva da će digitalni sadržaj biti trajno očuvan i dostupan, te da će se davati na uvid ili korištenje potencijalnim korisnicima u skladu s važećim pravilima korištenja.<sup>19</sup>

Suvremene tehnologije te njihova implementacija u svim vidovima ljudskog djelovanja pa tako i na kulturnom polju imaju izuzetnu važnost u stvaranju naprednijeg i razvijenijeg društva, koje će korisnicima pružati brži i kvalitetniji pristup i razmjenu podataka i informacija. Zahvaljujući tehnologiji postiže se bolja komunikaciju i suradnja te uspješnija interakcija između pojedinaca i ustanova koje se bave očuvanjem kulturne baštine.<sup>20</sup>

Postupci digitalizacije razlikuju se ovisno o vrsti gradiva koje se digitalizira. Možemo digitalizirati slike, tekst, zvuk, video zapise, filmove i 3d objekte.

### 6.1.1. DIGITALIZACIJA FOTOGRAFIJA

Digitalizacija fotografije izrađenih klasičnom tehnikom na fotografskom papiru, fotografskim filmovima ili dijapozitivima, grafika, ilustracijskoga materijala, stranica dokumenata i tiskovina te drugih plošnih slikovnih predložaka provodi se skeniranjem skenerima. Vrijednija umjetnička djela, stranice povijesnih dokumenata i raritetnih knjiga i sličnog materijala, digitaliziraju se snimanjem digitalnim fotoaparatom. Snimanje se za profesionalne namjene provodi uz primjenu posebnog osvjetljenja, nerijetko i u posebno konstruiranim komorama koje osiguravaju optimalne uvjete snimanja. Bez obzira na korištene uređaje, digitalizacija slike u osnovi se sastoji od njezina razlaganja u rastersku sliku, tj. mrežu (raster) slikovnih elemenata; za svaki od tih elemenata binarno je kodiran njegov položaj u mreži te ton sive (kod jednotonske slike) ili tonovi osnovnih boja (kod slike u boji). O gustoći elemenata i broju bitova kojima se kodiraju njihova svojstva ovisit će razlučivost slike i dubina boje, odnosno kvaliteta digitalizacije. Dobiveni digitalni zapis slike može biti bez sažimanja podataka (npr. datotečnoga formata TIFF) ili sa sažimanjem (JPEG), a takve se slike mogu

---

<sup>19</sup> Hrvatski povijesni portal. Digitalizacija u službi očuvanja i promoviranja kulturne baštine. URL: <http://povijest.net/digitalizacija-u-sluzbi-ocuvanja-i-promoviranja-kulturne-bastine/>

<sup>20</sup> Ibid.

naknadno računalno obraditi, pri čemu se može povećati ili smanjiti njihova svjetlina, kontrast, intenzitet boje, oštrina i slično.<sup>21</sup>

### 6.1.2. DIGITALIZACIJA TEKSTA

Digitalizacija teksta, odnosno dokumenata, pojedinih stranica ili cijelih knjiga i drugih tiskovina s tekstovnim sadržajem, provodi se istim postupkom kao i digitalizacija slike. Time se dobivaju digitalne slike teksta koje se mogu prikazati na zaslonu računala, čitati i prelistavati, ali ne i pretraživati i obrađivati. To se može postići naknadnim pretvaranjem teksta u računalno čitljiv oblik uz pomoć posebnoga programa za optičko prepoznavanje znakova (engl. *Optical Character Recognition, OCR*), kojim se svakom znaku u tekstu dodjeljuje odgovarajući ASCII ili drugi binarni kod. Točnost koja se pritom postiže kod suvremenih je tiskanih tekstova oko 99%, a pojedine se pogreške moraju ručno ispraviti; kod povijesnih tiskovina i rukopisa ta se točnost značajno smanjuje pa je digitalizaciju takvih tekstova ekonomičnije obaviti njihovim prepisivanjem.<sup>22</sup>

ReCAPTCHA jedan je od interesantnih primjera digitalizacije teksta. Digitaliziran je tekst The New York Timesa i Google knjiga, korištenjem sustava kojim na određenim stranicama posjetitelji potvrđuju da su živa fizička osoba a ne robot, upisivanjem kombinacije slova ili riječi koje bi računalu bile nečitljive. Na taj način su slova, odnosno riječi iz The New York Timesa i Google knjiga, koje su OCR-u bile nečitljive, date korisnicima određenih stranica u sklopu sustava reCaptcha sustava na provjeru te je tako besplatno riješen problem „ručnog“ digitaliziranja velike količine teksta.

### 6.1.3. DIGITALIZACIJA ZVUKA

Digitalizacija zvuka obavlja se nad analognim električnim signalom, koji je dobiven izravnom pretvorbom zvuka s pomoću mikrofona, ili reprodukcijom analognoga zvučnog zapisa s pomoću gramofona, analognoga magnetofona ili kasetofona. Uređaji kojima se provodi

---

<sup>21</sup> Hrvatska enciklopedija. Digitalizacija. URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=68025> (13.5.2018.)

<sup>22</sup> Ibid.

digitalizacija toga signala mogu biti samostalni analogno-digitalni pretvornici, računalne komponente (tzv. zvučna kartica), ili su integrirani u različitim uređajima (mobilnom telefonu, tabletu, digitalnoj video kameri ili fotoaparatu). Ti uređaji mjere vrijednosti električnoga signala u određenim, kratkim vremenskim intervalima (uzorkovanje, engl. *sampling*), izmjerene vrijednosti zaokružuju te ih zapisuju u obliku binarnoga koda. Time se dobivaju digitalni zvučni zapisi bez sažimanja podataka (npr. zvučni datotečni format WAV, od engl. *Waveform Audio File Format*), sa sažimanjem podataka bez većih gubitaka (npr. format WMA, od engl. *Windows Media Audio*), ili s određenim, prihvatljivim gubiticima (npr. formati MP3, RealAudio).<sup>23</sup>

#### 6.1.4. DIGITALIZACIJA POKRETNIH SLIKA (FILMOVA I VIDEO ZAPISA)

Digitalizacija filmova snimljenih na filmsku vrpcu provodi se postupkom koji je u osnovi jednak digitalizaciji slike. Pritom se, međutim, rabe posebni uređaji koji omogućuju da se velik broj sličica od kojih se sastoji film (tipično 24 sličice za sekundu snimke) skenira u razumno kratkom roku. Digitalizacija pokretnih slika koje se u analognom obliku prenose električnim signalom, bilo analognim televizijskim signalom, bilo signalom iz analognoga magnetoskopa (videorekordera) ili video kamere, najčešće se provodi posebnom računalnom grafičkom karticom, koja ima mogućnost analogno-digitalne pretvorbe videosignala. Tom se samostojećom ili ugradbenom računalnom komponentom dobiva digitalni video zapis, uglavnom sa sažimanjem podataka (npr. formati MP4, AVI), koji se može računalno obrađivati ili pohraniti.<sup>24</sup>

#### 6.1.5. 3D DIGITALIZACIJA

Trodimenzionalna digitalizacija ili 3D digitalizacija postupak je kojim se prostorni oblik nekog predmeta ili objekta (npr. izložka umjetničke ili arheološke zbirke, terena) određuje (snima) i zapisuje u digitalnom obliku. Takav zapis omogućava računalni prikaz izgleda digitaliziranog objekta iz bilo kojega kuta gledanja, izradbu izvedbenih ili drugih nacрта i

---

<sup>23</sup> Hrvatska enciklopedija. Digitalizacija. URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=68025> (13.5.2018.)

<sup>24</sup> Ibid.

planova objekta, izradbu duplikata (reprodukcije) objekta uz pomoć numerički upravljanih alatnih strojeva CNC ili 3D pisača, itd. Postupak 3D digitalizacije provodi se određivanjem (mjenjem) prostornih koordinata pojedinih površinskih točaka objekta u nekom referentnom koordinatnom sustavu. Što je točaka više, kvaliteta (razlučivost) digitalizacije je bolja, a sve izmjerene točke zajedno čine tzv. *oblak točaka*; na osnovi oblaka točaka može se izraditi prostorni računalni model kakav je npr. uobičajen u programima CAD.

## 7. OČUVANJE, OBRADA, ISTRAŽIVANJE I KOMUNIKACIJA KULTURNE BAŠTINE UNUTAR ARHIVA

Vrijednost kulturne baštine i nužnost njenog dugoročnog očuvanja i zaštite razumljivi su sami po sebi. Bez očuvane kulturne baštine ne može se govoriti o identitetu, povijesti ili kulturi nekoga naroda u cjelini i njegovih pojedinaca. Informacijske, odnosno baštinske ustanove, prvenstveno arhivi, knjižnice i muzeji, nalaze se pred izazovom odabira i prikupljanja, obrade i interpretacije, čuvanja i zaštite te naposljetku vrednovanja i prezentacije baštinskih zbirki. Zaštita kao integralni dio poslovanja informacijskih ustanova usko je povezana sa svim tim izazovima. U najširem smislu, pojam zaštite, stoga obuhvaća sva upravna, administrativna i kadrovska pitanja bitna za čuvanje i dobrobit baštinskih zbirki, uključivši pohranu i čuvanje gradiva u spremištima, kadrovsku politiku te postupke, tehnike i metode čuvanja gradiva i informacija koje one sadrže.<sup>25</sup>

S napretkom informacijsko-komunikacijskih tehnologija globalno se mijenja i komunikacija kulturnog naslijeđa, a to je postalo bitan čimbenik utjecaja na interakciju arhiva i društva. Nove tehnologije umanjile su važnost vremena, mjesta i medija te su potaknule zahtjeve građana za slobodnijim pristupom informacijama bilo kad i bilo gdje. Početna komunikacija između arhiva i korisnika uspostavlja se već u pripremi gradiva za uporabu, arhivističkom sređivanju i informativnoj obradi fondova. Važnost unaprjeđenja rada u arhivu pretpostavlja zadatke, koji u pravilu završavaju prije početka uporabe arhivskoga gradiva te neizravno utječu na način i mogućnost njegove ispravne uporabe. Arhivsko je gradivo ovisno o povijesnim prilikama u kojima je nastalo. Identifikacija, zaštita i očuvanje te osiguravanje dostupnosti i razumljivosti zapisa predstavljaju ključne odrednice arhivističke djelatnosti.<sup>26</sup>

---

<sup>25</sup> Damir Hasenay, Maja Krtalić, Zrinka Šimunić: Obrazovanje studenata informatologije o čuvanju... Život i škola, br. 25 (1/2011.), god. 57., str. 61. – 75.

<sup>26</sup> Pavelin, Goran. Učinkovitost PR-komuniciranja u povezivanju arhiva i studenata: primjer Državnog arhiva u Zadru, Libellarium, V, 2, 2012.

## 8. SMJERNICE ZA IZRADU MREŽNIH STRANICA

Ovim poglavljem probat će se sažeti općenite smjernice za izradu mrežnih stranica s posebnim naglaskom na upotrebljivost (engl. *usability*). Upotrebljivost se može definirati kao mjeru jednostavnosti i lakoće interakcije ljudi s raznoraznim tvorevinama koje je stvorio čovjek<sup>27</sup>. U kontekstu dizajna mrežnih stranica upotrebljivost podrazumijeva jasnu i jednostavnu prezentaciju informacija kako bi korisnici brzo mogli naći informaciju koju žele. Također, podrazumijeva postavljanje važnih elemenata na pripadajuća mjesta kako bi korisnici poučeni prijašnjim iskustvima na različitim mrežnim stranicama znali gdje očekivati određene poveznice ili informacije. Jedna od glavnih smjernica, koju treba imati na umu pri oblikovanju mrežnih stranica, je da su korisnici na prvom mjestu i dizajn stranice treba pokazati tu namjeru.

Pravilo svih dobrih mrežnih stranica nalaže da su stranice koje korisnici najviše posjećuju najlakše i najbrže dostupne kako bi se smanjila frustracija korisnika kada ne mogu pronaći određenu informaciju. U literaturi o izradi mrežnih stranica često nailazimo na pravilo „tri klika“, dugo uvriježeno mišljenje da korisnici napuštaju mrežnu stranicu ako ne nađu informaciju koju su tražili u tri klika mišem. Ovo pravilo sudeći po novijim istraživanjima interakcije korisnika s mrežnim stranicama treba uzeti više kao smjernicu ka dobroj organizaciji informacija, nego kao pravilo budući da je dokazano da većina korisnika ne odlazi s mrežne stranice ako je put do informacije logičan<sup>28</sup>. Logičan put do informacije možemo obrazložiti kao jasnu hijerarhiju poveznica s dodatnim informacijama koje nas vode do informacije koju želimo naći. Ove dodatne informacije na koje nailazimo putem zovu se „trag informacija“ (engl. *information scent*) te nam uz jasnu navigaciju pomažu naći određenu informaciju. Kako je pronalazak informacija najveći prioritet na mrežnoj stranici, korisnicima bi uz jasnu navigaciju i logičan raspored stranica trebalo omogućiti funkciju pretraživanja same mrežne stranice sa svih pojedinačnih stranica. Samo polje za pretraživanje trebalo bi smjestiti na početnu stranicu i na sve ostale pojedinačne stranice budući da su korisnici danas navikli na ovu funkciju i ne očekuju zasebnu stranicu na kojoj će izvršiti pretraživanje<sup>29</sup>. Pretraživanje mrežne stranice iz polja za pretraživanje trebalo bi pretraživati mrežnu stranicu u cijelosti budući da se korisnici

---

<sup>27</sup> Upotrebljivost. Hrvatsko dizajnersko društvo, 2009. URL: <http://dizajn.hr/#241-upotrebljivost>

<sup>28</sup> Gócza, Z. Myth #2: All pages should be accessible in 3 clicks. UX Myths, 2010. URL: <http://uxmyths.com/post/654026581/myth-all-pages-should-be-accessible-in-3-clicks>

<sup>29</sup> Nielsen, J. 113 Design Guidelines for Homepage Usability. Nielsen Norman Group, 2001. URL: <http://www.nngroup.com/articles/113-design-guidelines-homepage-usability/>



odlučuju na ovo rješenje ako ne mogu ili ne žele utrošiti vrijeme na navigaciju kroz sve stranice. Polje za pretraživanje trebalo bi biti vidljivo smješteno a preporučena lokacija je prvi vrhu, desno od logotipa budući da je to mjesto gdje korisnici prvo gledaju dok dizajn treba biti jednostavan s praznim poljem u koje je moguće upisati do 30 znakova<sup>30</sup> te gumbom za pretraživanje.

Jedna od najvažnijih smjernica kod navigacije mrežnim stranicama je konzistentnost, što znači da kada se odluči za jedan sistem navigacije i smještaja poveznica moramo ga držati na svakoj pojedinoj stranici kako korisnici ne bi bili zbunjeni. Na većini mrežnih stranica poveznice se nalaze u navigacijskoj traci, obično smještenoj pri vrhu stranice ili sa lijeve strane<sup>31</sup>. Ovakav smještaj poveznica u navigacijsku traku, koja bi, kako je već spomenuto, uvijek trebala biti na istom mjestu, korisnicima daje sigurnost jer uvijek znaju gdje se poveznice nalaze. Zanimljivo je spomenuti „Jakobov zakon o iskustvu korisnika Interneta“<sup>32</sup> u kojem stoji, kako korisnici Interneta, mišljenja i iskustva o tome kako bi mrežne stranice trebale funkcionirati sakupljaju na raznim mrežnim stranicama te od ostalih stranica očekuju sličan ili isti način funkcioniranja. Pravo značenje ovog zakona zapravo nalaže izradu stranica koje se izgledom, funkcijama i navigacijom ne razlikuju od većine kako bi korisnici intuitivno znali (po već skupljenom internetskom iskustvu) kako rabiti nove mrežne stranice koje posjete.

## 8.1. PRISTUPANJE MREŽNIM STRANICAMA SA MOBILNIH UREĐAJA

U Hrvatskoj je u četvrtom kvartalu 2017. godine po izvješću Hrvatske agencije za poštu i elektroničke komunikacije (HAKOM) broj korisnika koji su se spajali na širokopojasni Internet iz pokretnih komunikacijskih mreža bio 3.489.719, taj broj je u odnosu na četvrti kvartal 2016. taj broj bio veći za 3,22% kada je ukupni broj korisnika bio 3.380.741, dok je u

---

<sup>30</sup> Nielsen, J. 113 Design Guidelines for Homepage Usability. Nielsen Norman Group, 2001. URL:

<http://www.nngroup.com/articles/113-design-guidelines-homepage-usability/>

<sup>31</sup> Jasek, C. How to Design Library Websites to Maximize Usability. 2nd ed. Elsevier; Library Connect : San Diego, 2007. Str. 8.

<sup>32</sup> Nielsen, J. End of Web Design. Nielsen Norman Group. URL: <http://www.nngroup.com/articles/end-of-web-design/>

odnosu na četvrti kvartal 2014. broj narastao za oko 950.000 korisnika<sup>33</sup>. Iz ovih podataka vidimo da broj korisnika mobilnih uređaja s mogućnostima spajanja na Internet iz godine u godinu znatno raste, pa bi se takvim saznanjima trebalo prilagoditi prilikom izrade mrežne stranice. Odnos onih koji koriste računalo za pristup internetu i onih koji koriste mobilne uređaje (u tu kategoriju su uključeni mobilni telefoni ali i tableti, kojima je veličina zaslona, u odnosu na računala, manja), kroz godine se više izjednačuje. Konkretno u Hrvatskoj trenutno omjer računala u odnosu na mobilne telefone i tablete je 59.95% u korist računala, dok mobilnim telefonima i tabletima pripada 40.04%<sup>34</sup>. Upravo zbog tih podataka, jako je bitno da su mrežne stranice prilagođene i mobilnim uređajima.

Danas je većina mrežnih stranica izrađena za pregledavanje na računalima s većim zaslonima te je pregledavanje takvih stranica na mobilnim uređajima nekad poprilično zahtjevno zbog same veličine zaslona mobilnih uređaja. Kada mrežne stranice nisu optimizirane za pregled na manjim zaslonima pregled istih nekada uključuje previše pomicanja sadržaja lijevo-desno što otežava čitanje i pregled informacija.

Jedan od načina poboljšanja pregleda mrežnih stranica na uređajima s manjim zaslonima je održavanje dodatne „mobilne“ mrežne stranice na kojemu su iste informacije kao i na „običnoj“ mrežnoj stranici namijenjenom pregledavanju na računalu samo su prilagođene pregledu na mobilnim uređajima. Mobilna mrežna stranica obično ima i posebnu mrežnu adresu koja obično izgleda identično kao i ona namijenjena pregledu na računalu osim što joj prethodi slovo „m“ što na primjeru adrese Youtube-a izgleda ovako za računalnu verziju „<http://www.youtube.com/>“ dok mobilnoj prethodi slovo „m“ „<http://m.youtube.com/>“.

Kao mogućnost rješavanja problema prikaza stranice na mobilnim uređajima je i adaptivni dizajn, a ne klasični responzivni. Razlika između adaptivnog dizajna i responzivnog je sljedeća: elementi stranice responzivnog dizajna na mobilnom uređaju prate redoslijed onih na računalu, dok je adaptivni dizajn prilagodljiviji te se elementi računalnog i mobilnog prikaza ne moraju vizualno podudarati.

---

<sup>33</sup> Broj priključaka širokopojasnog pristupa internetu. HAKOM : Hrvatska agencija za poštu i elektroničke komunikacije. URL: [http://www.hakom.hr/UserDocsImages/2013/e\\_trziste/GOD%20HR%202012%20Broj%20priklju%C4%8Daka%20%C5%A1irokopojasnog%20pristupa%20internetu.pdf](http://www.hakom.hr/UserDocsImages/2013/e_trziste/GOD%20HR%202012%20Broj%20priklju%C4%8Daka%20%C5%A1irokopojasnog%20pristupa%20internetu.pdf) (23.2.2018.)

<sup>34</sup> StatCounter GlobalStats. Croatia. URL: <http://gs.statcounter.com/platform-market-share/desktop-mobile-tablet/croatia#monthly-201501-201801> (22.2.2018.)

## 9. MREŽNA STRANICA PRVI SVJETSKI RAT 1914.-1918. - POGLED IZ ARHIVA

Prvi svjetski rat vojni je sukob između članica Antante (Velika Britanija, Francuska i Rusija) i njihovih saveznika (Italija, SAD, Japan, Srbija, Crna Gora, Rumunjska, Grčka i dr.) te članica Trojnoga saveza, odnosno Centralnih sila (Njemačka i Austro-Ugarska) i njihovih saveznika (Osmansko Carstvo, Bugarska), koji je trajao od 28. 7. 1914. do 11. 11. 1918. U Prvom svjetskom ratu sudjelovalo je 36 država od ukupno njih 54, a rat se vodio na teritoriju 14 država. Bile su uništene goleme količine materijalnih dobara, smrtno su stradali i ranjeni milijuni ljudi. Sudjelovalo je približno 70 milijuna ljudi, od kojih je oko 10 milijuna poginulo, a 21 milijun bilo ranjeno.<sup>35</sup> Uzevši u obzir da se 2018. godine obilježava stota obljetnica završetka Prvog svjetskog rata ova stranica dobiva poseban značaj. Na jednom mjestu akumulira mnoštvo izvora za dublje istraživanje teme Prvog svjetskog rata.

Cilj je stranice predstaviti javnosti raznovrsno digitalizirano arhivsko gradivo o Prvom svjetskom ratu te uputiti na brojne mogućnosti istraživanja ovog povijesnog razdoblja kroz pojedinačne teme. Sadržaj stranice se kontinuirano nadopunjava, a gradivo se priprema i za objavu na portalu Europeana 1914-1918<sup>36</sup>, Archives Portal Europe<sup>37</sup> i CENDARI<sup>38</sup>. Također se potiče sudjelovanje u proširivanju sadržaja stranice. Zapisi u bilo kojem obliku, formatu i na bilo kojem mediju mogu dati vrijedne informacije koje mogu biti bitne i za širu zajednicu (regionalnu, nacionalnu, svjetsku). Kroz zapise i predmete istraživači mogu spoznati mnogo toga o hrvatskoj prošlosti. U slučaju da posjetitelji mrežne stranice odluče ustupiti svoje zapise i predmete povezane s Prvim svjetskim ratom, Hrvatski državni arhiv nastojat će ih povezati sa stručnjacima specijaliziranim za pojedine vrste zapisa, koji će rado odgovoriti na pitanja,

---

<sup>35</sup> Hrvatska enciklopedija. Antantna. URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=2924>

<sup>36</sup> Europeana je digitalna platforma Europske Unije za kulturnu baštinu. Portal je suradnja tisuća europskih arhiva, knjižnica i muzeja kako bi podijelili kulturnu baštinu za uživanje, obrazovanje i istraživanje. Europeana omogućuje pristup više od 50 milijuna digitaliziranih stavki - knjiga, glazbe, umjetnina i još mnogo toga, sa sofisticiranim alatima za pretraživanje i filtriranje.

<sup>37</sup> Archives Portal Europe pruža pristup informacijama o arhivskim materijalima iz različitih europskih zemalja, kao i informacije o arhivskim institucijama diljem kontinenta. Portal omogućuje korisnicima da učinkovitije pronađu informacije od milijuna arhivskih materijala pohranjenih u stotinama arhivskih ustanova. Ovo je prvi put da su europski arhivi surađivali na takvoj razini, a potencijal koji takva suradnja pruža je ogroman za arhivske stručnjake i korisnike.

<sup>38</sup> CENDARI je akronim koji se odnosi na Collaborative European Digital Archival Research Infrastructure, četverogodišnjeg projekta financiranog od strane Europske komisije, koji integrira digitalne arhive i resurse za pilot područja srednjovjekovne kulture i Prvog svjetskog rata.

posjetiti ih, pomoći da prepoznaju različite vrste zapisa te ih kontekstualizirati i dugoročno sačuvati. Mrežna stranica također poziva posjetitelje da pomognu u identifikaciji fotografija i drugih zapisa.

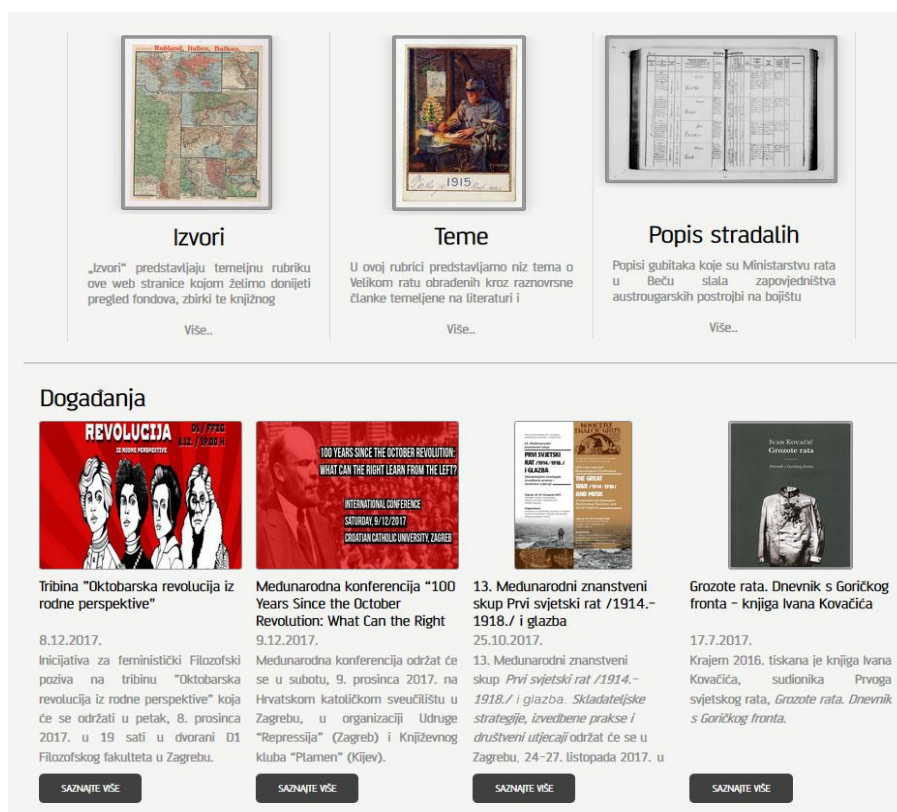
Mrežna stranica Prvi svjetski rat 1914.-1918. - pogled iz arhiva tematski je podijeljena u 6 cjelina. Te cjeline su: Početna stranica, Događanja, Izvori, Teme, Popis stradalih i Publikacije. Pritiskom na svaku od prethodno navedenih tema, koje se nalaze u izborniku na vrhu stranice, odabiremo da na stranici vidimo sadržaj vezan samo za odabranu temu. Pri samom dnu stranice nalazi se kronologiju rata izrađena u obliku lente vremena. Pomicanjem kroz lentu prolazimo kroz kronologiju rata i sve važnije događaje koji su obilježili rat. O svakom od navedenih događaja možemo pročitati detaljnije u kratkom tekstu koji se nalazi iznad same lente.

## 9.1. POČETNA STRANICA

Početna stranica sastoji se od nekoliko dijelova koji omogućuju kratki pregled cjelokupne stranice i onoga što nudi. Na samom vrhu stranice, u gornjem lijevom kutu nalazi se logo ovog projekta. Ukoliko se posjetitelj nalazi na stranici neke druge tematske cjeline klikom na logo vraća se na početnu stranicu, što olakšava navigaciju stranicom. U gornjem desnom kutu nalazi se logo Hrvatskog državnog arhiva, koji je pokretač ovog projekta. Do loga nalazi se tražilica stranice, koja olakšava pronalaženje pojmova od interesa posjetitelja. Po sredini stranice na vrhu, nalazi se navigacijski izbornik kojim se kreće po tematskim cjelinama stranice (Početna stranica, Događanja, Izvori, Teme, Popis stradalih; Publikacije). Navigacijski izbornik se nalazi na istom mjestu bez obzira na kojoj se tematskoj cjelini stranice posjetitelj nalazi. To olakšava kretanje posjetitelja po stranici, s obzirom da se na taj način posjetitelj ne mora ponovno vraćati na početnu stranicu kako bi odabrali neku drugu tematsku cjelinu. Po sredini stranice na kliznoj traci (engl. *Slider*) nalaze se različiti članci vezani za cjelinu „Teme“. Sve navedeno vidljivo je na Slici 1.



Slika 1: Naslovna stranica 1.dio



Slika 2: Naslovna stranica 2.dio

Također, na dnu stranice nalazi se i kontakt e-mail i telefonski broj na koji je posjetnici mogu javiti vezano za projekt, te informacija da je projekt financiralo Ministarstvo kulture Republike Hrvatske. Uz to nalazi se i kontakt Hrvatskog državnog arhiva (adresa, telefonski broj i mrežna stranica arhiva). Svakako korisna činjenica je i to što se na stranici nalaze i poveznice, vezane za temu Prvog svjetskog rata, koje bi mogle biti zanimljive posjetiteljima stranice. Među poveznicama nalaze se: Hrvatski odbor za obilježavanje stogodišnjice Prvog svjetskog rata (poveznica ne radi, odnosno pritiskom na poveznicu ne nalazimo se na stranici Hrvatski odbor za obilježavanje stogodišnjice Prvog svjetskog rata), 100 Jahre erster Weltkrieg (Österreichisches Staatsarchiv)<sup>39</sup>, 100 Jahre 1.welkrieg (Das Bundesarchiv)<sup>40</sup>, Centenario Prima Guerra Mondiale 1914-1918<sup>41</sup>, 1914-1918-online<sup>42</sup>, First World War Centenary – GOV.UK<sup>43</sup>. Popis korisnih poveznica nam omogućuje i pregledavanje više poveznica od prethodno navedenih, koje su tematski podijeljene. Tako od tema možemo proučavati: Ratišta prvog svjetskog rata, Život kod kuće, Tehnologija i rat, Utjecaj rata na kulturu i umjetnost, Uspomene pojedinaca i ratni dnevници, Ratni dnevници, Ustanove u kulturi i sjećanje na Veliki rat. Odabirom prethodno navedenih cjelina dobijemo popis novih poveznica organiziranih s obzirom na temu. Velik je broj mrežnih stranica na koje nas poveznice šalju. Stranice su na hrvatskom, engleskom, njemačkom i talijanskom jeziku. Prethodno navedeno nalazi se na slici 3.

---

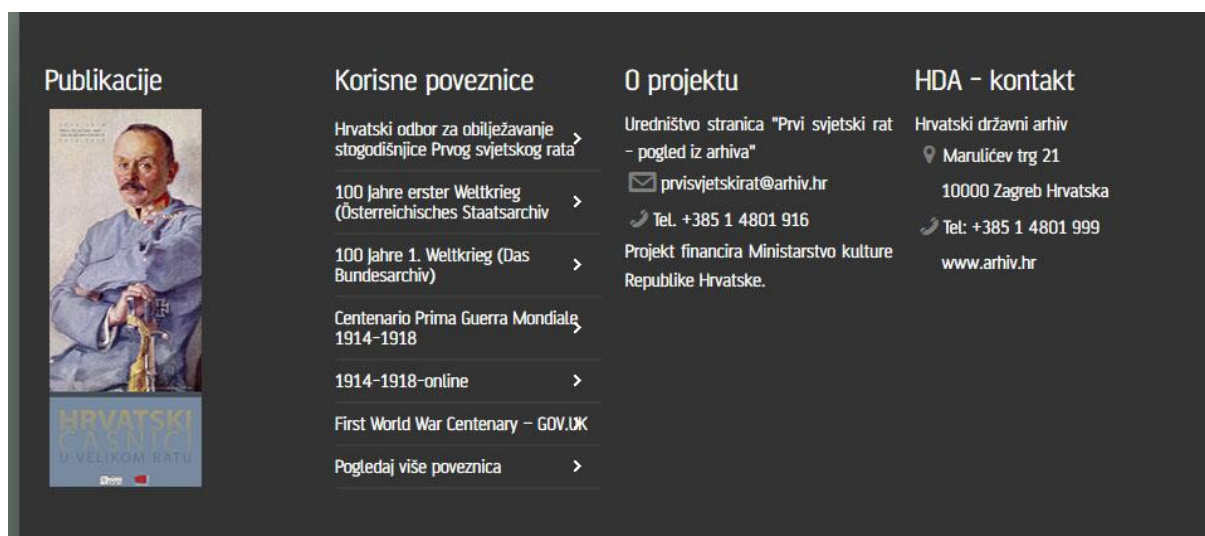
<sup>39</sup> *100 Jahre erster Weltkrieg (Österreichisches Staatsarchiv)* - Mrežna stranica osnovana 2014. godine od strane Austrijskog državnog arhiva. Predstavlja virtualnu izložbu Prvog svjetskog rata, a uz pomoć tekstova i digitaliziranih arhivskih zapisa (dokumenata, datoteka, fotografija) posebno pripremljenih za izložbu, te nastoji prenijeti kompleksnost ove teme.

<sup>40</sup> *100 Jahre 1.welkrieg (Das Bundesarchiv)* - Mrežna stranica osnovana od strane Njemačkog državnog arhiva koja iscrpno obrađuje temu Prvog svjetskog rata. Na stranici je moguće pronaći digitalizirane dokumente, članke, fotografije, lentu vremena, audio zapise i filmove.

<sup>41</sup> *Centenario Prima Guerra Mondiale 1914-1918* – Mrežna stranica koju je osnovala talijanska vlada u sjećanje stogodišnjice Prvog svjetskog rata. Samoj stranici prethodilo je osnivanje radne skupine „Obljetnice od nacionalnog značaja“ 2012. godine čije je zaduženje bilo obilježavanje i planiranje aktivnosti oko prve stogodišnjice Prvog svjetskog rata. Prisjećajući se Velikog rata, junaštva i žrtve vojnika i građana, kao i sve povezane političke, kulturne i civilne događaje, temeljni je korak u procesu izgradnje europskog identiteta.

<sup>42</sup> *1914-1918-online – International Encyclopedia of the First World War* – Međunarodna enciklopedija Prvog svjetskog rata je mrežna stranica referentnih radova na engleskom jeziku o Prvom svjetskom ratu. Ova enciklopedija s javnim pristupom, pokrenuta u listopadu 2014. godine, zajednički je projekt mreže istraživača Prvog svjetskog rata, koji obuhvaća više od 50 zemalja.

<sup>43</sup> *First World War Centenary – GOV.UK* – Mrežna stranica Vlade Ujedinjenog Kraljevstva, obilježava 2014. godine stotu godišnjicu početka Prvog svjetskog rata. U okviru mrežne stranice Vlade, Odjel za digitalnu, kulturnu, medijsku i sportu vodi planove za izgradnju spomen-obilježja ove značajne prekretnice u svjetskoj povijesti, kroz različite tekstove i fotografije na navedenu temu.



Slika 3: Naslovna stranica 3.dio

## 9.2. KRONOLOGIJA RATA

Kronologija rata napravljena je u obliku lente s ključnim događajima poredanim kronološki na vremenskoj lenti. Kronologija rata je kroz lentu vremena izrađena besplatnim alatom TimelineJS<sup>44</sup>. Pritiskom na događaj otvara se prozor sa slikom, datumom, naslovom i kratkim opisom događaja te poveznicom koja vodi izvoru. Na lijevoj i desnoj strani prozora nalaze se strelice koje vode do sljedećeg odnosno prethodnog događaja. Gumbi na lijevoj strani trake služe povratku na početak, skupljanju, odnosno širenju vremenskog perioda vidljivog odjednom. Ideja trake je izvrsna jer dozvoljava brz pregled većeg broja zanimljivih događaja tijekom rata s opcijom pomnijeg istraživanja za znatiželjne.

<sup>44</sup> TimelineJS je alat otvorenog koda (*engl. open-source*) koji omogućava izrađivanje vizualnog bogatih, interaktivnih vremenskih lenti. Podatke za izradu vremenske lente s ovim alatom možete preuzeti iz velikog broja izvora kao npr. Google proračunskih tablica, Twittera, Flickr, YouTubea, Vimeoa, Dailymotiona, Google Mapsa, Wikipedie, SoundClouda, Document Clouda i sl.



## Tijek rata – kronologija, 1917.

24. LISTOPADA 1917.  
Dvanaesta sočanska bitka

02. studenog 1917.  
**Balfourova deklaracija**  
Britanski ministar vanjskih poslova Balfour izjavljuje da će Ujedinjeno Kraljevstvo pomoći stvoriti židovsku nacionalnu državu u Palestini.

07. STUDENOG 1917.  
Oktobarska (Listopadska) revolucija u Rusiji

Preuzeto s Wikimedia Commons (izvor: [http://www.firstworldwar.com/photos/graphics/gws\\_balfour\\_01.jpg](http://www.firstworldwar.com/photos/graphics/gws_balfour_01.jpg))  
Fotografija Lorda Balfoura s njegovom poznatom deklaracijom.

Rujan      Listopad      Studeni      Prosinac      1918

Autor: Boris Blažina

POGLEDAJTE ČITAVU KRONOLOGIJU

Slika 4: Potpuna kronologija rata

Uzme li se kronologiju rata kao tematsku cjelinu, neovisnu o drugima, važno je da je njena struktura dobro organizirana. Kronologija se sastoji od dva (vizualna) dijela: gornji dio koji se odnosi na tekst (dalje nazivan članak) i donji dio koji je vremenska lent. S obzirom da su dijelovi međusobno povezani, odnosno međuovisni (pritisakom na određeni datum u lenti vremena, u gornjem dijelu kronologije prikazuje se odgovarajući članak), bitno je da u isto vrijeme budu u cijelosti vidljivi bez pomicanja stranice (engl. *scrolling*) i neovisno o uređaju s kojeg se pristupa sadržaju. U praksi nailazimo na problem, s obzirom da kronologija nije prilagođena svim rezolucijama, u nekim slučajevima ne možemo odjednom vidjeti potpuni članak i potpunu kronologiju bez pomicanja stranice. Prikaz prethodno spomenute neprilagodljivosti kronologije vidljiv je na slici 5.



## Tijek rata – kronologija, 1917.

30. travnja 1917.  
**Hrvat na čelu austrougarske mornarice**

Admiral Maksimilijan Njegovan, Hrvat, postaje vrhovni zapovjednik austrougarske mornarice i načelnik Mornaričke sekcije.

16. TRAVNJA 1917.  
Nivelleova ofenziva

12. SVIBNJA 1917.  
Deseta sočanska bitka

Preuzeto s Wikimedia (izvor: <http://www.hrvatski-vojniki.hr/hrvatski-vojniki/1412007/podlistak.asp>)

Maksimilijan Njegovan dočekuje na bojnem brodu austro-ugarskog cara Karla I.

Podmornički rat na Atlantiku

Hrvat na čelu austrougarske mornarice

Svibanjska deklaracija

Februarska (Veljačka) revolucija u Petrogradu

Britanska ofenziva kod Samarre

Deseta sočanska bitka

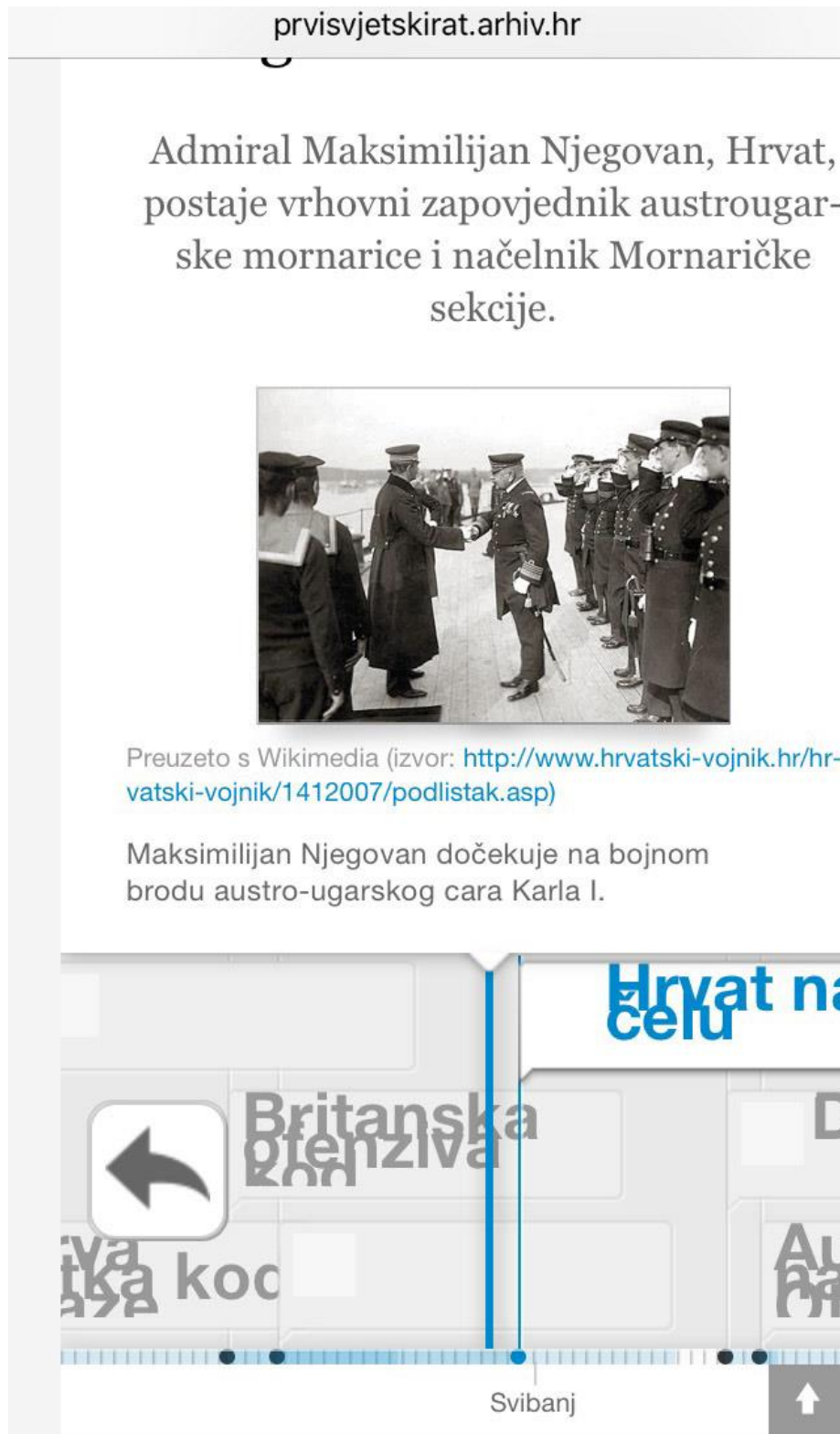
K ol

Slika 5: Prikaz neresponzivnosti kronologije rata na računalu s manjom rezolucijom

Prethodni problem mogao bi se riješiti na nekoliko načina. Jedan od načina je dodavanje kronologije vremena, kao tematske cjeline, na navigacijski izbornik, kako bi na taj način bila u cijelosti prikazana na zasebnoj stranici (*engl. full frame*). Iako je pristupiti kronologiji na zasebnoj stranici moguće, gumb „Pregledajte čitavu kronologiju“, koji nam to omogućuje, nalazi se ispod lente i u kontekstu cijele mrežne stranice dosta je neuočljiv, upravo iz razloga što je kronologiju nemoguće vidjeti u potpunosti bez pomicanja stranice. Drugi, pak, način rješavanja problema, je stavljanje lente iznad članka ili prikazivanje članka preko lente. Također i dodavanje gumba za pregledavanje čitave kronologije ispod naslova. To bi, svakako, učinilo kronologiju koherentnom cjelinom i poboljšalo korisničko iskustvo.

Još jedan problem na koji se nailazi javlja se prilikom pristupa stranici mobilnim uređajem. U tom slučaju kronologija je nepregledna i gotovo neiskoristiva. Font koji se koristio prilikom njene izrade je prevelik za prikaz sadržaja, što je uzrok tome da se naslovi unutar lente preklapaju i time postaju nečitljivi. Ono što je bitno, pogotovo za današnje doba, kada su

mobilni uređaji sve više u upotrebi, je da stranica, pa tako i svi njezini dijelovi, budu responzivni za mobilne uređaje. Prethodno navedeno vidljivo na slici 6.



Slika 6: Prikaz neresponzivnosti kronologije vremena na mobilnom uređaju

### 9.3. DOGAĐANJA

Stranica „Događanja“ popis je događanja vezana uz Prvi svjetski rat kao što je izdavanje knjiga, otvaranje izložbi, održavanje konferencija i ostalo. Kao pozadina tematske cjeline, iza naslova, nalazi se slika koja temom, odnosno ugođajem paše cjelini. Pritiskom miša na sliku, ona se otvara uvećana, te se nalazi u galeriji sa još 19 drugih slika, po kojima se kreće pritiskom na strelice s lijeve i desne strane svake fotografije. Naime, osim ako ne pritisnemo sliku ne možemo znati da je ona samo jedna u nizu slika u galeriji, jer nigdje nije naznačeno da galerija postoji.

Sami događaju poredani su u formi popisa, koji se sastoji od okomito složenih pravokutnika s naslovom u gornjem lijevom kutu ispod kojeg se nalazi slika vezana uz događaj, a pored nje se nalazi kratak opis događaja. Blizu sredine svakog pravokutnika nalazi se gumb „Saznaj više“ koja vodi do novog prozora. Taj novi prozor mjesto je gdje je događaj dodatno objašnjen, odnosno mjesto je na kojem se mogu pronaći detaljnije informacije vezane za događaj. Novi prozor na vrhu ima datum kada je zapis događaja na mrežnoj stranici nastao, ispod kojeg slijede naslov i slika te detaljniji opis događaja s vezom natrag na prethodnu stranicu na samom dnu.

Događaji su poredani kronološki s najnovijim na vrhu i najstarijim na dnu, odnosno na daljnjim stranama. Funkcija ovog formata je naglašavanje aktualnih događaja. Dizajn je jednostavan, ali veoma funkcionalan. Popis je pregledan i dodatak slike te kratkog opisa dozvoljava lakše ponovno nalaženje traženog događaja. Tematska cjelina „Događaji“ vidljiva je na slici 7.



## Dogadjanja

### Tribina "Oktobarska revolucija iz rodne perspektive"



Inicijativa za feministički Filozofski poziva na tribinu "Oktobarska revolucija iz rodne perspektive" koja će se održati u petak, 8. prosinca 2017. u 19 sati u dvorani D1 Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

SAZNAJTE VIŠE

### Međunarodna konferencija "100 Years Since the October Revolution: What Can the Right Learn From the Left?"



Međunarodna konferencija održat će se u subotu, 9. prosinca 2017. na Hrvatskom katoličkom sveučilištu u Zagrebu, u organizaciji Udruge "Repressija" (Zagreb) i Književnog kluba "Plamen" (Kijev).

SAZNAJTE VIŠE

### 13. Međunarodni znanstveni skup Prvi svjetski rat /1914.-1918./ i glazba



13. Međunarodni znanstveni skup *Prvi svjetski rat /1914.-1918./ i glazba. Skladateljske strategije, izvedbene prakse i društveni utjecaji* održat će se u Zagrebu, 24-27. listopada 2017. u Zlatnoj dvorani Hrvatskog instituta za povijest u Opatičkoj 10.

SAZNAJTE VIŠE

### Grozote rata. Dnevnik s Goričkog fronta – knjiga Ivana Kovačića



Krajem 2016. tiskana je knjiga Ivana Kovačića, sudionika Prvog svjetskog rata, *Grozote rata. Dnevnik s Goričkog fronta*.

SAZNAJTE VIŠE

Slika 7: Tematska cjelina "Dogadjanja"

## 9.4. IZVORI

Izvori su sljedeća cjelina mrežne stranice. Moglo bi se ustvrditi da su i njena temeljna cjelina. Cjelina sadrži pregled fondova i zbirke koji sadrže podatke o Prvome svjetskom ratu, a čuvaju se u HDA. Ideja izlaganja zbirke i fondova na ovaj način je javnosti približiti bogatstvo arhivskoga gradiva te njegovu nezaobilaznu vrijednost u proučavanju povijesti, historiografskom istraživanju ali i ulozi arhiva u čuvanju, te prezentaciji dobara koje se mogu nazivati kulturnom baštinom.


Stranica „Izvori“ omogućava i preciznije pretraživanje. Pretraživati se može s obzirom na vrstu gradiva, imatelja gradiva, vremensko razdoblje (koje se odnosi na razdoblje u kojem je pojedini dokument nastao), mjesto (odnosi se na mjesto u kojem je dokument nastao ili mjesto koje dokument bilježi) i predmet (odnosi se na tematski predmet koji je u dokumentu zabilježen. Slika 5.




**Precizirajte pretraživanje:**

Vrsta gradiva:

Imatelj:

Razdoblje od:  
 

Razdoblje do:  
 

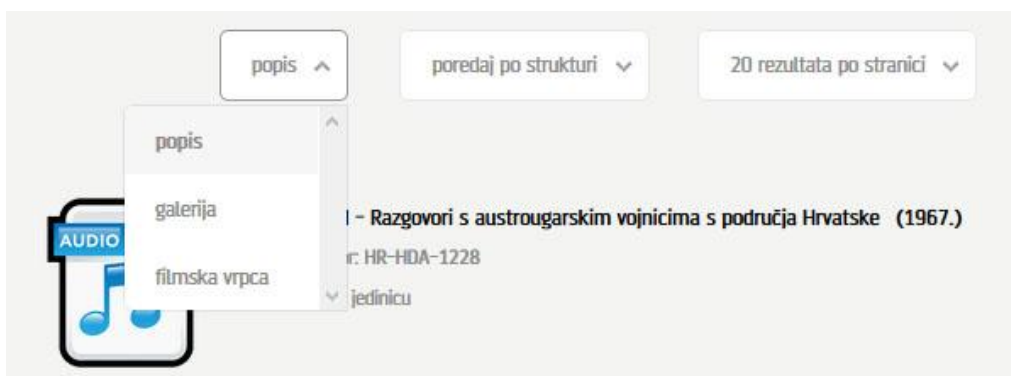
Mjesto:

Osoba:

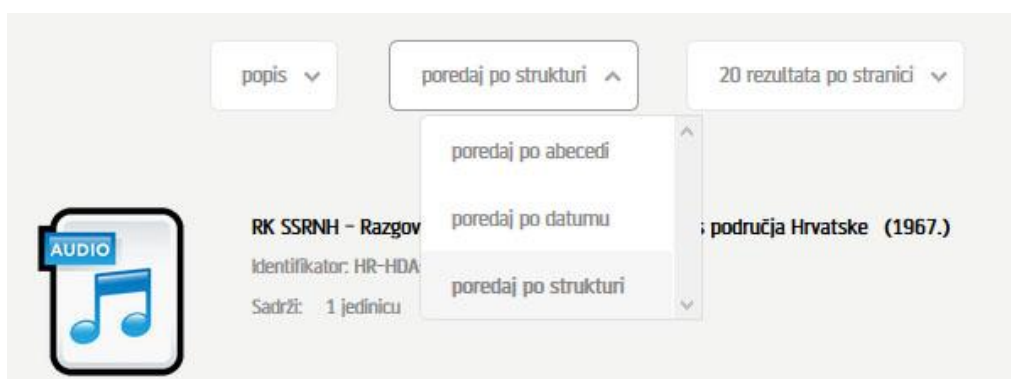
Predmet:

Slika 8: Preciznije pretraživanje unutar tematske cjeline "Izvori"

Stranica „Izvori“ ima dva polja za pretraživanje. Općenito na vrhu stranice i preciznije pretraživanje na desnoj strani. Općenito pretraživanje služi brzom dolasku do izvora čiji je naziv već poznat, dok preciznije pretraživanje dozvoljava filtraciju po vrsti gradiva, imatelju izvora, vremenskom razdoblju u kojem je izvor stvoren te mjestu, osobi ili predmetu kojim se izvor bavi. Stranica također dozvoljava sortiranje po abecedi, datumu ili strukturi te odabir broja rezultata prikazanih na strani. Obje funkcije služe lakšem pronalaženju izvora i boljoj preglednosti. Postoji i polje koje dozvoljava odabir načina prikaza. Funkcija ovoga je nepostojeća jer je „Popis“ daleko najpregledniji s „Galerijom“ koja daje prominentan položaj beznačajnim ikonama umjesto naslovima i na kraju „Filmska vrpca“ koja prinudi pretraživanje izvora jedan po jedan s najvećim dijelom relevantnog polja posvećenog ikoni i naslovom pisanim bijelim slovima po svijetloj pozadini što umanjuje preglednost. Slikovni prikazi gore navedenog nalaze se na slici 9, slici 10 i slici 11 .

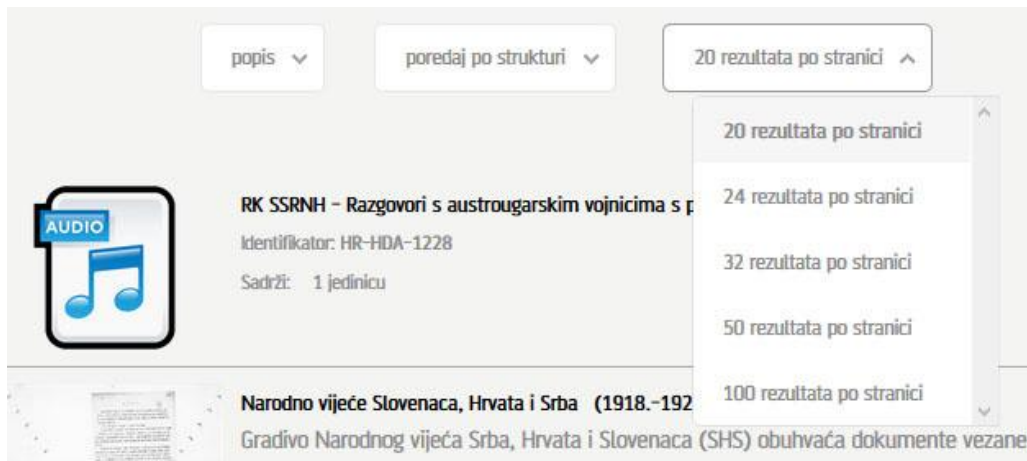


Slika 9: Odabir načina prikaza izvora unutar tematske cjeline „Izvori“



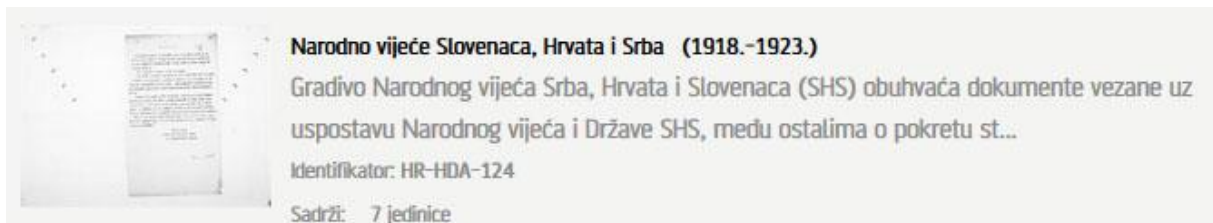
Slika 10: Odabir kriterija sortiranja izvora unutar tematske cjeline "Izvori"





Slika 11: Odabir broja prikaza rezultata po stranici unutar tematske cjeline "Izvori"

Naziv izvora napisan je velikim slovima na vrhu strane s podrijetlom izvora odmah ispod naslova, te ikonom i opisom na dnu. Osim toga uz izvor stoji identifikator, te je naznačen broj jedinica koji sadrži. Jedinice mogu biti audio zapisi, skenirane tiskovine, različiti tekstovi i fotografije. Primjer izvora i onoga što ga opisuje nalazi se na slici 12.



Slika 12: Primjer izvora

#### 9.4.1. VRSTA GRADIVA

S obzirom na vrstu mrežna stranica je gradivo podijelio u 25 skupina. Svaka od skupina ima određen broj dokumenata koji se u njoj nalaze. U nastavku nalazi se popis skupina dokumenata s obzirom na vrstu gradiva i broj jedinica dokumenata unutar svake skupine:

- Fotografije – 218 zapisa
- Dnevnici – 26 zapisa
- Video – 3 zapisa
- Crteži – 5 zapisa
- Tiskovina – 3 zapisa
- Raznovrsno – 1 zapisa
- Spisi, slike, fotografije – 1 zapis
- Album – 2 zapisa
- Rukopis – 6 zapisa
- Tekst – 388 zapisa
- Dopisnice – 3 zapisa
- Novinski isječci – 10 zapisa
- Razglednice – 3 zapisa
- Zemljovidi – 11 zapisa
- Spisi, fotografije – 1 zapis
- Spisi, crteži, fotografije – 1 zapis
- Crtež – 27 zapisa
- Slike – 9 zapisa
- Spisi – 102 zapisa
- Razno – 18 zapisa
- Zvučni zapis – 9 zapisa
- Časopis – 148 zapisa
- Neodređeno – 991 zapis

Iz prethodnog popisa vidljivo je da su, s obzirom na vrstu gradiva, nad drugima dominantni oni koji su zabilježeni u obliku teksta, fotografije, časopisa i sličnih spisa, te pretežno oni koji su ostali neodređeni u ovakvom tipu kategorizacije.

#### 9.4.2. IMATELJ GRADIVA

Gradivo se s obzirom na imatelja gradiva dijeli u dvije kategorije, odnosno u padajućem izborniku možemo vidjeti da su navedena dva imatelja gradiva. Jedan od imatelja gradiva je Hrvatski državni arhiv, koji je imatelj 23 jedinice gradiva, dok je drugi imatelj IAS<sup>45</sup>, koji je imatelj 48 jedinica gradiva.

---

<sup>45</sup> Istorijski arhiv Subotica; pokriva teritorij Grada Subotice, te općine Bačka Topola i Mali Idoš.



### 9.4.3. MJESTO

S obzirom na mjesto gradivo se dijeli na 94 skupine. Svako od mjesta možemo pregledati odabirom iz padajućeg izbornika u kojem se nalaze sva mjesta poredana abecednim redom. U nastavku se nalazi popis mjesta te broj jedinica gradiva vezanih za to mjesto:

- Batajnica – 1 zapis
- Beč – 1 zapis
- Bisku – 1 zapis
- Bjelovar – 46 zapisa
- Brest- Litovsk – 3 zapisa
- Brod – 13 zapisa
- Brod- Garčin – 7 zapisa
- Bršadin – 1 zapis
- Budimpešta – 3 zapisa
- Bukovina – 2 zapisa
- Caprag – 1 zapis
- Celje – 1 zapis
- Čakovec – 2 zapisa
- Črnovnica – 1 zapis
- Dobrudža – 1 zapis
- Drač – 3 zapisa
- Dubrovnik – 3 zapisa
- Đakovo – 11 zapisa
- Farkaševac – 1 zapis
- Feltre – 1 zapis
- Fužina – 1 zapisa
- Galicija – 1 zapis
- Garešnica – 15 zapisa
- Glina – 1 zapis
- Gospić – 10 zapisa
- Hlebine – 1 zapis
- Hrvatska – 7 zapisa
- Ivanska – 4 zapisa
- Jablanac – 1 zapis
- Kamenica – 1 zapis
- Kapela, kod Bjelovara – 6 zapisa
- Karlovac – 18 zapisa
- Koprivnica- 2 zapisa
- Kosmaj – 1 zapis
- Kotor- 3 zapisa
- Kruševac – 3 zapisa
- Limberg – 1 zapis
- Lipik – 2 zapisa
- Medak – 1 zapis
- Mitrovica – 2 zapisa
- Našice – 1 zapis
- Nova Gradiška – 11 zapisa
- Novi- Vindol – 1 zapis
- Odra – 1 zapis
- Ogulin – 2 zapisa
- Orahovica – 2 zapisa
- Orebić – 6 zapisa
- Osijek – 37 zapisa
- Otočac – 3 zapisa
- Pakrac – 1 zapis
- Perast – 6 zapisa
- Peteranec – 3 zapisa
- Petrinja – 3 zapisa
- Petrovaradin – 2 zapisa
- Plaški – 1 zapis

- Pohorovac – 1 zapis
- Požega – 10 zapisa
- Rača (kod Bjelovara) – 8 zapisa
- Rijeka – 14 zapisa
- Ruma – 1 zapis
- Samara – 3 zapisa
- Savski Marof – 1 zapis
- Sesvete – 2 zapisa
- Sibir – 3 zapisa
- Sinj – 1 zapis
- Sisak – 21 zapisa
- Slatina – 1 zapis
- Slavonski Brod – 3 zapisa
- Soča – 1 zapis
- Split – 6 zapisa
- Srbija – 1 zapis
- Srpske Moravice – 1 zapis
- Stara Gradiška – 3 zapisa
- Stara Pazova – 2 zapisa
- Subotica – 1 zapis
- Šamac – 1 zapis
- Šid – 23 zapisa
- Tomsk – 1 zapis
- Topusko – 1 zapis
- Trojstvo – 11 zapisa
- Turski Brod – 1 zapis
- Ufa – 1 zapis
- Varaždin – 19 zapisa
- Vinkovci – 1 zapis
- Virje – 1 zapis
- Virovitica – 1 zapis
- Višegrad – 1 zapis
- Vojnić – 1 zapis
- Vrhovine – 1 zapis
- Vukovar – 2 zapisa
- Zadar – 6 zapisa
- Zagreb – 128 zapisa
- Zagreb, Osijek – 3 zapisa
- Zemun – 4 zapisa

Iz prethodnog popisa, vidljivo je da je pokriven velik broj mjesta, što iz Hrvatske, što iz susjednih zemalja. Također ima većih gradova, ali i velik broj manjih mjesta. Većina zapisa je iz Bjelovara, Osijeka i Zagreba.

#### 9.4.4. OSOBA

S obzirom na osobu gradivo se dijeli na 38 skupina. Svaki dokument s obzirom na osobu možemo pregledati odabirom iz padajućeg izbornika u kojem se nalaze sve osobe poredane abecednim redom. U nastavku se nalazi popis osoba te broj jedinica gradiva vezanih za tu osobu:

- Barlović – 1 zapis
- Bošnjak – 2 zapisa

- Ciganović – 11 zapisa
- Ćordašić – 1 zapis
- Damjanović, Svetozar – 1 zapis
- Dr. Bela Maćašovski – 3 zapisa
- Erin, Mijo – 1 zapis
- Ferković, Matija – 1 zapis
- Franjo Šimunaci – 2 zapisa
- Grimizinski, Stanislaus  
(generalmajor) – 1 zapis
- Hafner, Zlatko – 1 zapis
- Herman – 8 zapisa
- Hidegheby – 3 zapisa
- Ilić, Svetozar – 1 zapis
- Jurišić – 1 zapis
- Kovačić – 20 zapisa
- Kraljić – 7 zapisa
- Laksar, Dragutin – 8 zapisa
- Laufer – 1 zapis
- Lovreković – 6 zapisa
- Mišljenović, Adam – 1 zapis
- Niderle, Antun – 9 zapisa
- Peradin, J. – 1 zapis
- Polić, Marijan – 1 zapis
- Saint Firmin – 1 zapis
- Sarkotić, Stjepan – 1 zapis
- Sertić, Luka – 1 zapis
- Sretić, Stjepan – 1 zapis
- Spaić- Mitrovački, Aleksandar – 1  
zapis
- Šmejzer, Josip – 1 zapis
- Trnski – 1 zapis
- Uglješić, Mihajlo – 1 zapis
- Vasiljević Vladimir – 1 zapis
- Vencl – 1 zapis
- Vladislavljević, Jovo – 1 zapis
- Vuković – 1 zapis
- Wittner – 16 zapisa
- Zampa, Franjo – 1 zapis

#### 9.4.5. PREDMET

S obzirom na predmet gradivo se dijeli na 10 skupina. Svaki dokument s obzirom na predmet možemo pregledati odabirom iz padajućeg izbornika u kojem se nalaze svi predmeti poredani abecednim redom. U nastavku se nalazi popis predmeta te broj jedinica gradiva vezanih za taj predmet:

- Brod – 3 zapisa
- Domobrani – 6 zapisa
- Rusko bojište – 8 zapisa
- Rusko ratište – 1 zapis
- Sjeverno ratište – 6 zapisa
- Talijansko ratište – 7 zapisa
- Tvrđava – 3 zapisa
- Vojni objekti – 335 zapisa
- Vojska – 6 zapisa
- Zrakoplovstvo – 1 zapis

Daleko najviše zapisa imaju vojni objekti (335 zapisa) , dok se broj zapisa ostalih predmeta proteže od minimalno 1 do maksimalno 8.

## 9.5. TEME

Stranica „Teme“ služi istraživanju manje poznatih aspekata rata kroz razne članke objavljenje na samoj stranici. Format je sličan onom na stranici „Događanja“ s razlikom da slike ispod sebe imaju opis, a na uvid dobijemo, prije otvaranja članka, i prvi odlomak teksta. Sami članci sadrže naslov, sliku i tekst članka kao i ime autora na samom dnu. Neki članci također sadrže i slike vezane za temu koju obrađuju. Opis slike služi pojašnjenju njenog značaja za odabranu temu. Primjer članka vidljiv je na slici 13.

Umjetnost u Banskjoj Hrvatskoj 1914. – 1918.



Umjetnost u službi rata

Početak Velikog rata značio je i nove zadatke za umjetnost. Stanovništvo u pozadini trebalo je informirati o događajima s udaljene bojišnice i informacije su do civila dolazile u tiskanome obliku. Te vijesti, čija je svrha bila informativna, ali i propagandna, bilo je potrebno do stanovništva također prenijeti i slikovnim materijalom. Stoga su u Banskjoj Hrvatskoj fotografije s ratišta objavljivali časopisi *Dom i svijet* te *Ilustrovani list*, a uredništva pojedinih dnevnih novina ratne su fotografije postavljala u izloge.

[SAZNAJTE VIŠE](#)

Pozivnica Franji Bučaru na manifestaciju Hrvatski proljetni salon, 1916.  
(HR-HDA. 1973. Bučar, Franjo)


Slika 13: Primjer jednog od članka

Prvi odlomak članka, kao sažetak cjelokupnog članka nema puno smisla s obzirom da se u njemu ne nalaze sve informacije koje nam članak nudi, što je u dizajnu mrežnih stranica

uobičajeno korištenjem sažetka (engl. *excerpt*). Jednostavnije rečeno, uvod u sam članak bi trebao biti kratak sadržaj članka. Kratki sadržaj omogućuje korisniku brži i učinkovitiji pregled potpunog članka te time pronalaženje pertinentnih članaka, odnosno eliminacije članka u slučaju da u sadržaju ne pronađe nešto od interesa. Navedeno je vidljivo na slici 14.

11.5.2017.

## Umjetnost u Banskoj Hrvatskoj 1914. – 1918.



Umjetnost u službi rata

Pričetak Velikog rata značio je i nove zadatke za umjetnost. Skandinavstvo u pozadini trebalo je informirati o događajima u ustrojenoj vojsci i informacije su do čitka dolazile u stikarane obitelji. Te vijesti, čija je srž bila informativna, ali i propagandna, bilo je potrebno do stvarnosti također prenijeti i slikovnim materijalima. Stoga su u Banskoj Hrvatskoj fotografije s ratnih objavljeni časopisi Dioni i svijet te Raznovrsni list, a umjetnici pojedinih društva svojim radovima i reprodukcijama potpuno hrtična fotografija. Kako u najprijevim ratovima tako i tijekom Prvog svjetskog rata, one zaradile dijelove nakladne su za jednu prikazivanja vojnika rane mobilizacije – posebice objavljenih izmislaka bojni – angažirani, ili metalizirani likove umjetnike: slikare, kipare i grafičare za izradu propagandnih djela. Stoga je u Austro-Ugarskoj Hrvatskoj i Bansknoj Hrvatskoj vlast angažirala poznate i priznate likovne umjetnike: kipara Roberta Frangeša Mihranovića i slikara Otona Heveljca da izrađuju djela, skulpture i slike koja su neposredno proizašla i objelstala događaje s bojišnice.

Slike su izrađivali u reproduktivnoj tehnici gres crte bojišnice, što je ostavilo traga na njihov tadarizma, ali i kazaljama stvaralaštva. Kako naceti listarni list 1915. na heveljca je vijesti povereno na bojišnici („... naravno djelatno otkaz Stetno na njegov žice...“), na neko vrijeme nakon povratka s bojišnice i rije: mnogo slika. Njegova djela, primjerice Prilaz: 42 divalje preko Drine kod Batara, bila su izlagana u izložbi i reproduktivna tako bi bila predstavna što slika slika kugara.

Drugi umjetnik angažiran od mobilizacije rata bio je Robert Frangeš Mihranović, najpoznatiji europski medalje. Njegov prijelazni umjetnički izražaj obilježen secesijom rat postojba i mijenja te postaje nemirni i papirna objelstala ekspresionizam, što je očito bilo postambro uticajna kojima je nastojala na ratu. Kako je Frangeš Mihranović bio bitno prvni crti bojišnice govori potatka da je u Zagrebu u rujnu 1916. održao predavanja o iskazovima iz rata. Naime, svjetlosti je kalendarske zaudčenju grata Gariče (danas Gariča u Italiji).

Tijekom Velikog rata Frangeš Mihranović izrađivao je skulpture ratne tematike, primjerice: Strahar na Sač žrni, Prezentiranje ranjenog dobrovoljca, Završeni talijani, Inuac – Darnoban, patim skulpture generala Banoevića i nadejstote Eugena Austrijalskoga. Treba spomenuti da je četiri skulpture Roberta Frangeša Mihranovića te devetnaest slika Otona Heveljca ostale vojci muzej u Beču.

U umjetnička djela ratne tematike, čiji su predstoji nastali na bojišnicama, bila su predstavljena izložbi Otona Heveljca. U Zagrebu je slika izlagana Salon Uličnih izložbi u list 54. Tako je Salon Uličnih 1917. godine izložila slika Otona Heveljca, a godinu kasnije slika 53. zagrebačke pjesničke nakladnje.

Najveća izložba ratnih umjetničkih djela bila je bitna umjetnička izložba održana tijekom listopada i početkom studenoga u Zagrebu 1916. godine pod patronažom tadašnjeg kraljeva Salomona. Izložba je dobila dosta medijskoga pozornosti – slikovne su objelstale o pripremama, primjerice o radnicima predavanja, čiji je član bio i znanstveni profesor i predsjednik Hrvatskoga društva umjetnosti dr. bo Križanić, u list izložbi ekspozite. Izložba na kojoj je bilo 400 slika i skulptura većinom hrvatskih autora predstavljena u velikoj dječaci Kraljevske sveučilišne bojišnice (danas HDA), otvorio je nadejstote. Prerna nastupila je slikarstva za izložbu je vidljivo veliki interes i pobješlo je za velik broj radova iz Zagreba i Banske Hrvatske. Pobješne slike kopali su uglednici, kožnje bar i objelstala predstojak: Špocić, a također su se izložba bila održana i predstavila. U kazaljama, izložba je dobila dobrovoljni karakter – rano: prikupljen prodajom izložba bila je predan izvoni žini dom i Otona zagrebačkih gospoda za ratnu pripremu.

Iskovanost uz bitnu umjetničku izložbu bila je održana i izložba ratnih historijskih slika u Kr.(ajpevska) zem.(ajpevska) arhiva, na kojoj su bili izloženi ekspoziti iz hrvatske arhive, nastali u razdoblju od 18. do 19. stoljeća.

Umjetnost u javnom životu

Nekako nakon izbijanja rata, u studenome 1914., održana je u Zagrebu u Salonu Uličnih izložba djela Roberta Auzera, Bete Cukoa Senac, Vjere Rajčić, Otona Heveljca, Nadeje Raj: te Roberta Frangeša Mihranovića, na kojoj su se mogli kopali izložbi u pola cijene. U izložbu otvorio je graf Križanić, a u izložbenom listu objelstalo je o njegovu otvorenju te je među ostalim navesteno: „Izložbu je otvorio sada prilika, da si uz jetlin snove: radovi kazne umjetnike.“ Iako je cilj izložbe bio skupiti sredstva za ranjenike, bila je slabo posjećena.

Nadeje, u Salonu Uličnih tijekom prosinca 1914. bila je održana izložba slika Menci Klementa Crnčića, čiji je cilj također bio prikupljanje pomoći ranjenim vojnicima, taj put za približno 25. donatorstare zagrebačke pjesničke nakladnje.

Uz razvedne dobrovoljne izložbe, djelovanje Salona Uličnih označilo je svojevrsnu preokreticu za „mlade“ hrvatske umjetnike. Naime, u salona je 1916. i 1917. bila održana manifestacija pod nazivom Proletni salon radi promicanja mlade generacije hrvatskih umjetnika. Na manifestaciji djela su izložili: Zlatko Šušteršič, Ivo Keričić, Ljubo Babić, Marino Tartaglia, Ivo Simonović, Pesićer Sreća i Zdenka Slegler. Predavanja o umjetnosti održali su Milutin Cihar Nedejov, Kosta Strajnić i Antur Schneider, a Anton Dobrančić održao je predavanje o mladoj generaciji hrvatskih skladatelja. Glavni dio manifestacije, koncert za hrvatski dom u Opatju i Društvo sv. Vida, održan je u skladbenome zvanu.

Manifestacija, za koju je plakat izradio Karlović Križanić, bila je otvorena u ožujku i trajala je sve do lipnja 1916. Na otvorenju je bio: hrvatske Kraljevske Hrvatske, Slavonije i Dalmacije Ivan Škuter Lorenčić održao govor. Vrhunac te manifestacije za mladu generaciju hrvatskih umjetnika bio je održan koncert: „Kako se vidit, Proletni ce Salon dati prilika umjetnicima i muzičkim predstavnicima ratu mladoj generaciji, da zajednički rade oko stvaranja jedinstvene hrvatske kulturne.“ Prvi dan izložbe je prikupilo 1000 posjetilaca te su organizatori namisljali o predavanju izložbenoga predava u list 54. Navedena manifestacija označila je početak novih stajanja u hrvatskoj likovnoj i glazbenoj umjetnosti.

Također je u Zagrebu od 1914. do 1918. održano niz raznovrsnih izložbi, primjerice: izložba ratna učesnika Stare za umjetnički estet, izložba u Kr.(ajpevska) zem.(ajpevska) arhiva dokumenta starje hrvatske povijesti te niz manjih izložbi.

Kupuje su bile: slikare u velikim nakladama, primjerice: edicija Zabava biblioteka, koja je uređivao književnik Nikola Anušić. Česti su bili koncerti klasične glazbe u skladbenome zvanu u Garičevoj ulici, a svejednost vrtuac: ratna izložba rata objelstala je zagrebačko Kr.(ajpevska) zem.(ajpevska) kazaljite (danas HDA).

Kazaljite je zbog mobilizacije i nazočnja moralo raditi s manje zapadnjaka u otkriveni i glazbitu, ipak, kazaljite je imalo snaki dar na repertoaru dramate predstave, opere i operete, a ponekad su se izložbe i obje predstave dnevno. Pod vodstvom kazaljite drame Josipa Bača predstavljane su dramate predstave: Duhovna, Mestija, San i gres: noć. Repertoar je bio izložbi bogat te su se mogle vidjeti opere: Carmen, Aida, Tosca, Nikola Subić: Zvezdi, potom operete: Šišmiš, Banan Irsak, Car Valcera, a izvedene su i predstave: Kazaljite s natuna, Vrtani i bodi, Figarov pir: također su izvedene i predstave koje bi se mogle kazaljiti kao propagandne, primjerice: Zauzeće tvrđave ki Za kraj i dom. Glavljite je bilo u potpunosti ispunjeno, a često su održali i ugledni posjetilaci, kao, zagrebački gradonačelnik i ostali pojedinci iz političkoga života.

Veliki broj predava imao je dobrovoljni karakter, tj. snove od predaja izložba bila je prikupljen za pojedina dobrovoljna društva, a za obilježaj poginulih vojnika u kazaljite je u studenome 1914. godine održao koncert i Zlatko Šušteršič.

Kazaljite je radila bespredikčno tijekom rata, a i umjetnici je također bio u gostovanje u list tijekom (leta 1916. godine: jednino je bilo zaliveno od kraja studenoga do početka prosinca 1916. godine povodom smrti cara i kralja Franje Josipa I.

Prvi slobodni est: on je započeo po velikim, vrtomiljarskim stvarateljima na bojišnici, a iskovanost su se u pozadini pojavi vrtomiljarski socijalni predstavi. U Austro-Ugarskoj, a time i u Bansknoj Hrvatskoj, učestovanje je generativno uzrokovalo pod: bitnoga stvaranja. Kulturni je život bio potpuno zapostavljen od ratne stvaralaštva. Dak su poznati umjetnički radili za vojaku, iskovanost se rat: mladoj generaciji umjetnika afirmacija u izložbi te dolazi do pojave novih stajanja u umjetnosti. Međe se neč da se kulturni život odvijao glavno odvijeno od rata, slikare su krijepe, održavali na koncerti, predstave, izložbe i niz kulturnih aktivnosti koje su u kazaljiti imale dobrovoljni karakter.

Author: Martin Vukobrić

Povratak na temu

Slika 14: Prikaz potpunog članka i svih njegovih elemenata

## 9.6. POPIS STRADALIH

Odabirom tematske cjeline „Popis stradalih“ dolazimo do dijela stranice koji nam omogućuje pretraživanje stradalih u Prvom svjetskom ratu. Popisi gubitaka koje su Ministarstvu rata u Beču slala zapovjedništva austrougarskih postrojbi na bojištu obuhvaćaju vojnike pukovnija zajedničke vojske u kojima je stanovništvo s prostora Republike Hrvatske predstavljalo većinu: pripadnike VI/VII. zagrebačkog Hrvatsko-slavonskog domobranskog okružja Kraljevskog ugarskog domobranstva, kao i domobranskih pješačkih pukovnija na području Dalmacije koje su djelovale u okviru austrijskog domobranstva (Landwehr). Podaci u popisu sadrže prezime, ime, postrojbu, čin, godinu rođenja, zavičajnost kao i datum i vrstu gubitka (poginuo, nestao, ranjen, zarobljen). Digitalne snimke Popisa stradalih preuzete su s mrežnih stranica Austrijske nacionalne biblioteke. Pomoću tražilice može se pretraživati po imenu i prezimenu ili po godini (razdoblju) stradavanja. Pretražuje se po skeniranim dokumentima (knjigama stradalih).

Popisi gubitaka koje su Ministarstvu rata u Beču slala zapovjedništva austrougarskih postrojbi na bojištu obuhvaćaju vojnike pukovnija zajedničke vojske u kojima je stanovništvo s prostora Republike Hrvatske predstavljalo većinu: pripadnike VI/VII. zagrebačkog Hrvatsko-slavonskog domobranskog okružja Kraljevskog ugarskog domobranstva, kao i domobranskih pješačkih pukovnija na području Dalmacije koje su djelovale u okviru austrijskog domobranstva (Landwehr).

Popis stradalih, kao i Izvori, ima opcije za sortiranje i broj prikazanih rezultata. Opcija „Filmska vrpca“ odsutna je i preostale su isključivo „Galerija“ i „Popis“. Galerija je u ovom slučaju izvorna postavka. Rezultati su prikazani bez naziva dokumenta, ali imaju datum nastanka i naglašen rezultat pretraživanja što nalaženja pojma u samom dokumentu čini lakšim.

Valja naglasiti da izbor „Kronološki popis“ ne daje drukčije rezultate jer su rezultati sami po sebi već kronološki poredani. Kako bi kalendar bio funkcionalan nužno je pritisnuti na mjesec kako bi se otvorio širi izbornik mjeseci i godina. Ovo ničim nije učinjeno jasnim i općenito je ručni unos vremenskih razdoblja brži i precizniji. Također nije jasno zašto je moguće izabrati datume prije početka i nakon kraja rata uzevši u obzir da je prvi rezultat iz Kolovoza 1914. i posljednji iz Prosinca 1917. slika 15.

Ono što bi valjalo dodati, kako bi se poboljšalo korisničko iskustvo, je potpuna lista dokumenata, prije pretraživanja, odnosno sortiranja po datumu. U trenutku zadnjeg posjeta

stranici jedina je mogućnost pregledavanja potpune liste ako se odabere prvi i posljednji datum za koji postoje zapisi. To je, naime, isto otežano dizajnerskom odlukom da se mogu odabrati i datumi prije prvog datuma za koji postoji zapis, te također i nakon posljednjeg datuma za koji postoji zapis. Time je posjetitelju stranice, koji ne želi u popisu pronaći nešto konkretno, znatno otežano pregledavanje skeniranih dokumenata u potpunosti. Dakle, posjetitelj pristupanjem stranici bez dodavanja uvjeta pretrage ne može pristupiti dokumentima, odnosno stranica je bez dodanih uvjeta pretrage prazna (slika 16).

# Popis stradalih

horvat PRETRAŽI POPIS

Vrijeme od:    KRONOLOŠKI POPIS

galerija OSVEŽI

12 rezultata po stranici

1

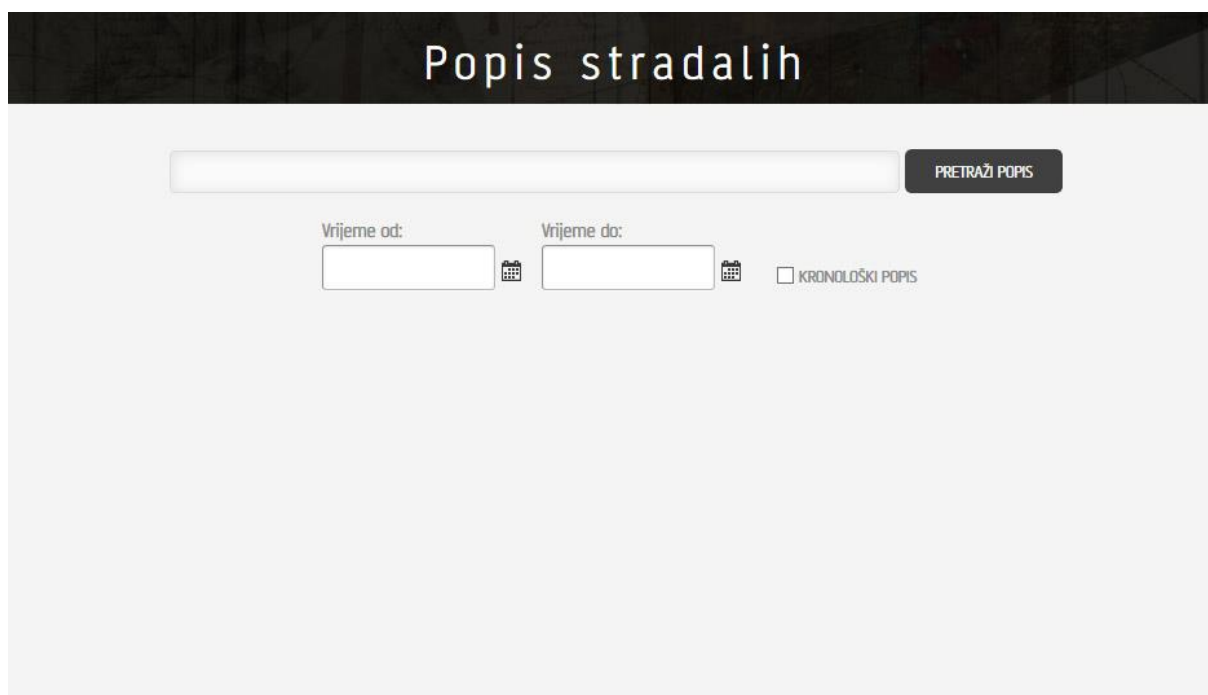
 <p>Datum: 15.10.1914 ...hobycz, 1883, verw. <b>Horvat Franz, ErsRes.</b>, IR... 16. Komp., verw. *) <b>Horváth Franz II, Inf.</b>, L...ya, KeszAl, verw. *) <b>Horváth Jozsef, Inf.</b>, IR... ...ilAny, 1883, Verw. <b>Horváth Koloman, Inf.</b>,</p>	 <p>Datum: 28.10.1914 ...Nr. 39, verw. Belcc- <b>Horvat Josip, Korp.</b> TitZug...</p>	 <p>Datum: 28.10.1914 ...omp., Ungarn, verwA <b>Horvat Josip, ErsRes.</b>, IR... Pusca, 1889, verw. <b>Horvat</b> Michael, Kompham...razdin, 1886, verw. <b>Horvat Petar,</b> ResInf. Tit... Cife, 1886, verw. <b>Horvat Stjepan,</b></p>	 <p>Datum: 28.10.1914 ...upnik, 1882, tot. * <b>Horvat Franz, ErsRes.</b>, IR...ce, 1880, verw. a * <b>Horvat Stanko, ResKorp.</b> IT...</p>	 <p>Datum: 31.10.1914 ... 7, 3. Komp., verw. <b>Horvat Franz, Feldw.</b>, k. k...26, 2. Komp., verw. <b>Horvat Franz, Inf.</b>, k. k...6, 12. Komp., verw. <b>Horvat Franz, Inf.</b>, k. k...26, 5. Komp., verw. <b>Horvat Jozsef, Inf.</b></p>	 <p>Datum: 4.11.1914 ... 3, 4. Komp., verw. <b>Horvat Mihael, ResJg.</b> Fj...gjevac, 1884, verw. <b>Horvat Georg, Ltsch.</b> Lds...</p>
 <p>Datum: 12.11.1914 ...t. 4, MAHren, verw. <b>Horvat Georg, ResInf.</b>, IR... Lukae, 1887, tot. <b>Horvat Martin, Inf.</b>, IR... ...nji Miholjac, verw. <b>Horvat Michael, Geln.</b> TitK...erman, 1891, verw. <b>Horvat Stjepan,</b></p>	 <p>Datum: 15.11.1914 ... SitsAbt., verw. F- <b>Horvat Valent, Inf.</b>, k. u...25, 6. Komp., verw. <b>Horvati Johanni, Inf.</b>, IR... Tenje, 1891, tot. <b>Horvatin</b> Sandor, Inf., k...</p>	 <p>Datum: 27.11.1914 ... 27,1. Komp., verw. <b>Horvat Andras, Inf.</b>, k. u... 10,8. Komp., tot. <b>Horvat Antun, ErsRes.</b>, k. ... 25,3. Komp., verw. <b>Horvat Gjuro, Inf.</b>, k. u...alpova, 1891, verw. <b>Horvat János, Inf.</b>, k</p>	 <p>Datum: 2.12.1914 ... watz, 1892, verw. <b>Horvat Jozsef II, Inf.</b>, k...erszeg, 1889, verw. <b>Horváth Antal, Inf.</b>, k. u...omp., Ungarn, verw. <b>Horváth Antal, Korp.</b>, k. u... Nr. 20, verw. ... <b>Horváth Ferencz, Inf.</b>,</p>	 <p>Datum: 3.12.1914 ...16, 0. Komp., verw. <b>Horvat Andrija, Inf.</b>, IR...r, Gudovae, verw.   <b>Horvat</b> Anton, Inf., TR N... 16,1. Komp., tot. <b>Horvat Ganief,</b> Inf., IR...ka Vinicio, verw. * <b>Horvat Mato, Inf.</b>, IR. Nr...16,10. Komp.,</p>	 <p>Datum: 5.12.1914 ...8, 15. Komp., verw. <b>Horvat Stjepan, Inf.</b>, It... Podvrh, 1880, tot. <b>Horvat</b> Viktor, ResKorp., L...nja, 1885, verw.   <b>Horváth</b> Bertalan, Inf., k...senyGite, 1880, tot. <b>Horváth Gyula, Inf.</b>, k. u...</p>

1 2 3 ... 16 17

1-12 od 204 rezultata

Slika 15: Prikaz pretrage popisa stradalih s upitom "Horvat"





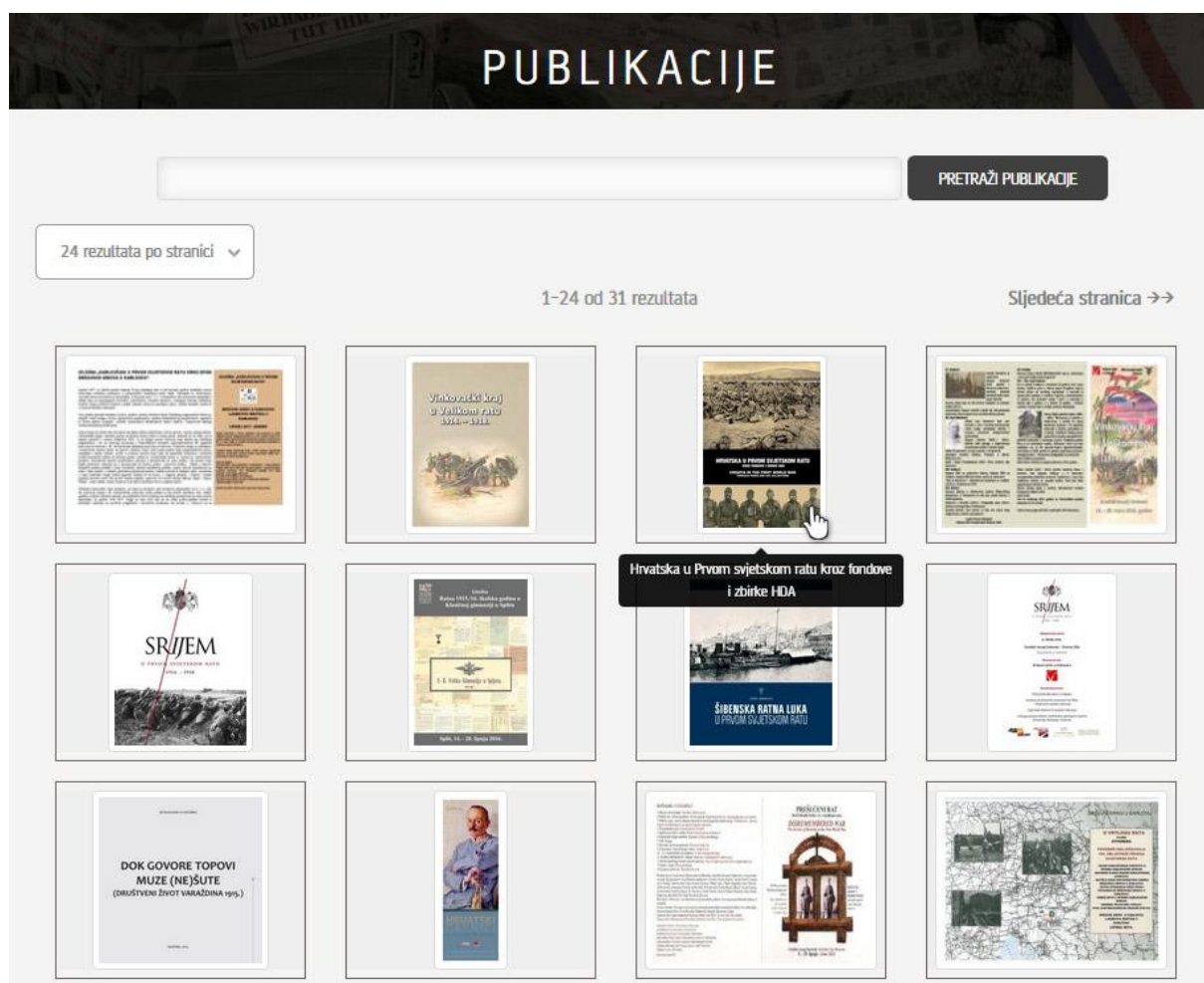
Slika 16: Tematska cjelina "Popis stradalih" bez zadanog upita

## 9.7. PUBLIKACIJE

U ovoj tematskoj cjelini nalazi se pregled kataloga izložbi, plakata, kalendara i drugih materijala događanja posvećenih temi Prvog svjetskog rata, održanim u arhivima, muzejima i knjižnicama diljem Hrvatske. Ova cjelina ima 31 publikaciju. Jedina forma prikazivanja je „Galerija“. Imena rezultata nisu vidljiva dok se preko njih ne prijeđe kursorom. Traka za pretraživanje pretražuje samo naslove, ne nalazeći pojmove koji se spominju u sadržaju publikacija. Jedini praktičan način pretraživanja je ručno, publikaciju po publikaciju. Pritiskom na publikaciju dobivamo pristup čitavom materijalu s jasnim popisom informacija o publikaciji i galerijom stranica koje se prikazuju kao slike. Tražilica je u stanju naći samo rezultate ako je traženi pojam u samom naslovu. Ovo tražilicu čini gotovo beskorisnom, u odnosu na uobičajena očekivanja posjetitelja stranice.

Preglednije i prilagođenije posjetitelju stranice bilo bi stavljanje publikacija u formu liste, odnosno popisa, te uz svaki element popisa (svaku publikaciju) dodavanje naslova, autora,

opisa te godine. Ono što bi korisničko iskustvo učinilo kvalitetnijim je i tražilica koja omogućuje napredno pretraživanje, odnosno ono koje omogućuje pretraživanje ne samo po naslovu, nego i po sadržaju, odnosno tekstu publikacije.



Slika 17: Prikaz tematske cjeline "Publikacije"

## 10. SAŽETAK ANALIZE STRANICE

Iako je mrežna stranica Prvi svjetski rat 1914.-1918. - pogled iz arhiva kao inicijativa i korak ka drugačijem načinu davanja gradiva arhiva na korištenje svojim korisnicima, a samim time i korak ka modernizaciji komunikacije arhiva i korisnika, stranica ima mjesta za napredak. Kako bi korisničko iskustvo bilo jednostavnije i kvalitetnije bitno je istaknuti nekoliko ključnih problema stranice:

1. Neresponzivost stranice za mobilne uređaje – prilikom pristupa stranici s mobilnog uređaja, stranica je iznimno nepregledna, neki dijelovi stranice zbog toga su čak neiskoristivi, odnosno nefunkcionalni. Slova se preklapaju, slike izgledaju neproporcionalno (kada su smanjivane za prikaz na mobilnom telefonu nije se pazilo na to da budu proporcionalno umanjene, zbog čega izgledaju izobličeno). Za korištenje određenih gumbi na stranici gumb se mora pritisnuti dva puta za aktiviranje poveznice, što nije u skladu sa uvriježenom praksom drugih stranica.
2. Nepreglednost kronologije rata, pogotovo u slučaju pristupa stranici sa mobilnog uređaja – prilikom pristupa kronologiji putem mobilnog uređaja slova naslova su prevelika, zbog toga se preklapaju i postaju nečitljiva. Navigiranje kronologijom je nespretno, što zbog veličine slova, što zbog nemogućnosti odabiranja konkretne godine (datuma) unutar kronologije. Smanjivanje i uvećavanje pregleda kronologije, koje bi nam u teoriji omogućilo bolju preglednost (što je na računaru slučaj), kao opcija na mobilnim uređajima ne postoji. Sve prethodno navedeno pregled kronologije rata na mobilnom uređaju čini gotovo neiskoristivim. Što se tiče kronologije rata na računaru ona nije prilagođena svim rezolucijama, u nekim slučajevima ne možemo odjednom vidjeti potpuni članak i potpunu kronologiju bez pomicanja stranice, što također, smanjuje njenu preglednost, a samim time i funkcionalnost.
3. Popis stradalih ne omogućuje pristup potpunoj listi dokumenata, prije pretraživanja, odnosno sortiranja - posjetitelj pristupanjem stranici bez unošenja uvjeta pretrage ne može pristupiti dokumentima, odnosno stranica bez dodanih uvjeta ne izbacuje niti jedan dokument (potpuno je prazna).
4. Publikacije u formi galerije su isključivo slike bez daljnjeg opisa odnosno konteksta - publikacije nemaju dobro istaknute naslove, autora, godinu, odnosno bilo kakvu

informaciju, osim ako kursor miša stavimo na određenu publikaciju, što nam ne dopušta lako i brzo snalaženje po publikacijama.

5. Iako mrežna stranica ističe da potiče posjetitelje na suradnju, odnosno potiče posjetitelje u proširivanju sadržaja stranice, gdje posjetitelji mogu arhivu pružiti gradivo u svom posjedu, nigdje na stranici nije izričito napomenuto kako to učiniti. Dobar način rješavanja tog problema bi bilo slijediti primjer Europeane 1914-1918. Naime, Europeana 1914-1918 omogućava dodavanje vlastitih priča posjetitelja na stranicu - pomoću online obrasca. Korisnik upiše informacije o svom doprinosu, govoreći što je to (razglednica, dnevnik, fotografija itd.) i doda priču koju želi podijeliti (na primjer o osobi na fotografiji, ono što zna o objektu, kako je došao do njega i sl.). Zatim se prilaže digitalna verzija predmeta, na primjer skenirana ili fotografirana kopija slike, dnevnika, uniforme ili bilo čega što posjetitelj dijeli. Nakon što je posjetiteljev doprinos podnesen, stručnjak ga pregledava i postaje dostupan drugima. Cijeli postupak dodavanja priče detaljno je opisan na stranici<sup>46</sup>. Navedena inicijativa Europeane je primjer tzv. story sharing modela<sup>47</sup>. Cilj je modela redefinirati konvencionalni muzejski komunikacijski proces realiziranjem potencijala online okruženje, kroz stvaranje vlastite priče online korisnika i komentiranje tuđih priča.

Razvoj informacijskoga društva stvara uvjete za sve veću i širu upotrebu interneta kao komunikacijskoga i publikacijskoga kanala. Internet je postao dio svakodnevnoga života građana razvijenoga svijeta i kao takav važan je dokaz njihove društvene, kulturne i znanstvene djelatnosti. Na njemu se reproduciraju sadržaji u tradicionalnim oblicima, ali i stvaraju novi oblici sadržaja, koji nisu nikad prije postojali. Iako je, velikim dijelom, analiza stranica bila proučavanje njene funkcionalnosti, organiziranosti i uspješnosti njene izvedbe, ona se nije svela samo na to. Ono što je za analizu bitno je i to da je nastanak stranice korak ka otvaranju arhiva i na drugačije načine. Omogućava korisnicima jednostavniji i brži pristup gradivu. A gradivo vezano za Prvi svjetski rat, pogotovo za Hrvatsku u ratu, neosporno je dio povijesne, pa tako i kulturne baštine. Hrvatski državni arhiv je, dakle, na tehnološki moderan način pristupio publikaciji gradiva i omogućio svojim posjetiteljima mogućnost dubljeg istraživanja teme

---

<sup>46</sup> Detaljno opisani proces predavanja priče na stranicu Europeana 1914-1918, URL: <https://www.europeana.eu/portal/en/collections/world-war-I/contribute?action=contributor> (3.7.2018.)

<sup>47</sup> Miklošević, Željka; Zlodi, Goran; Babić, Darko. Story Sharing : Model of Collective Collaboration in Online Museum Environment. Zagreb, 2011. URL: <http://infoz.ffzg.hr/INFuture/2011/papers/1-12%20Miklosevic.%20Zlodi.%20Babic.%20Story%20Sharing.pdf> (3.7.2018.)

Prvog svjetskog rata, što je omogućilo istraživanje a samim time i očuvanje kulturnog naslijeđa. Razvoj, održavanje i unaprjeđenje tehničkih i korisničkih funkcionalnosti digitalnih platformi, poput stranice Prvi svjetski rat 1914.-1918. - pogled iz arhiva, put su ka olakšavanju pristupa informacijama o kulturnom nasljeđu jedne velike etape u povijesti čovječanstva općenito.

Bitno je spomenuti i potrebu istraživanja korisnika baštinskih sadržaja i usluga u online okruženju, koje bi se trebale provoditi kako bi se identificirale ključne navike, očekivanja i potrebe korisnika. Kako bi se stekao cjelovitiji uvid u potrebe korisnika, potrebno je prilikom istraživanja korisnika primjenjivati više različitih, komplementarnih metoda i oblika istraživanja. To se posebice odnosi na istraživanja korisničkog iskustva, bilo putem web analitike (engl. web analytics), koja može prikupiti velike količine podataka, a da pri tome ne zahtjeva participaciju korisnika; bilo u obliku standardiziranih anketa i upitnika te fokus grupa i intervjua, kako bi se stekle i neke dodatne informacije. Kako bi se što bolje iskoristili podaci koje se u pojedinim dionicama korisničke interakcije dobivaju različitim metodama istraživanja korisnika sadržaja i usluga u online okruženju, potrebna je svojevrsna strategija istraživanja korisnika te standardizacija obrade i prikaza rezultata kako bismo mogli doći do ujednačenih zaključaka koji će nas voditi prema kvalitetnijem razvoju novih i unaprjeđenju postojećih korisniku usmjerenih usluga.<sup>48</sup>

---

<sup>48</sup> Zlodi, Goran. Istraživanje korisnika baštinskih sadržaja i usluga u online okruženju. Zagreb, 2014.

## 11. ZAKLJUČAK

Mrežna stranica Prvi svjetski rat 1914.-1918. - pogled iz arhiva korak je prema približavanju arhiva i korisnika, a samim time i arhiva i društva kao cjeline. Ono što stranica omogućuje je pristup izvorima, odnosno dokumentima koji ne bi bili dostupni onima koji nemaju fizički pristup imateljima arhivskog gradiva. Osim problema mjesta riješen je i problem vremena, odnosno stranica nam omogućuje detaljnije istraživanje bez ograničavanja radnim vremenom arhiva. Stranici i svom gradivu koje stranica sadrži dostupno je korisnicima kada god i gdje god, jedino što im je potrebno je pristup internetu.

Ono što korisnik može od ove mrežne stranice dobiti je, ne samo informacije, koje su na stranici pokazane u obliku autorskih tekstova, već i pristup samom arhivskom gradivu kojeg određeni arhivi čuvaju. Ova stranica dio je razvitka arhiva, kao suvremene ustanove i odmicanja od „tradicionalne“ uloge arhiva, u kojem posjetitelj dolazi u arhiv i fizički pristupa gradivu. Ovakva inicijativa je i dobar način za prikaz onoga što arhivi posjeduju, koje je njihovo stvarno kulturno, znanstveno, političko značenje, ali i privlačenje posjetitelja arhivskom gradivu, ako ne već u samom arhivu, onda posredno, putem ovakve stranice. Ono što stranica dodatno potiče je komunikaciju između arhiva, te suradnju arhivista, ali i arhivske struke s njezinim korisnicima i onima koji od njenog postojanja imaju koristi.

Digitalno, online okruženje arhivima pruža gotovo neograničene mogućnosti, no ujedno donosi i brojne izazove koji od arhivske zajednice stalno traže nova, interdisciplinarna znanja, razvoj novih tehničkih alata, širenje digitalne dostupnosti povijesnih izvora, stvaranje zajedničke informacijske infrastrukture i korištenje suvremene tehnologije za lakšu dostupnost arhivskog gradiva.

## LITERATURA:

1. 100 Jahre 1.welkrieg (Das Bundesarchiv). URL: <https://www.ersterwelkrieg.bundesarchiv.de/> (20.4.2018.)
2. 100 Jahre erster Weltkrieg (Österreichisches Staatsarchiv). URL: <http://wk1.staatsarchiv.at/> (20.4.2018.)
3. 1914-1918-online. URL: <http://www.1914-1918-online.net/> (20.4.2018.)
4. 20. seminar Arhivi, Knjižnice, Muzeji Mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture, Zagreb 2016.
5. Centenario Prima Guerra Mondiale 1914-1918. URL: <http://www.centenario1914-1918.it/en/italian-government-ww1-centenary> (20.4.2018.)
6. Council of Europe, Committee of ministers. Recommendation no. R (2000) 13 of the committee of ministers to member states on a european policy on sccess to archives. URL: <http://www.archives.gov.ua/Eng/Law-base/Recommendations.php#01> (12.1.2018.)
7. First World War Centenary – GOV.UK. URL: <https://www.gov.uk/government/topical-events/first-world-war-centenary> (20.4.2018.)
8. Gócza, Z. Myth #2: All pages should be accessible in 3 clicks. UX Myths, 2010. URL: <http://uxmyths.com/post/654026581/myth-all-pages-should-be-accessible-in-3-clicks> (12.1.2018.)
9. Hrvatska enciklopedija. Antanta. URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=2924>
10. Hrvatska encioklopedija. Arhiv. URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=3764> (12.1.2018.)
11. Hrvatska encioklopedija. Digitalizacija. URL: <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=68025> (13.5.2018.)
12. Hrvatski povijesni portal. Digitalizacija u službi očuvanja i promoviranja kulturne baštine. URL: <http://povijest.net/digitalizacija-u-sluzbi-ocuvanja-i-promoviranja-kulturne-bastine/> (22.2.2018.)
13. IFLA. Smjernice za projekte digitalizacije zbirki i fondova u javnom vlasništvu, posebno onih koji se čuvaju u bibliotekama i arhivima. URL: <https://www.ifla.org/files/assets/preservation-and-conservation/publications/digitization-projects-guidelines-me..pdf> (22.4.2018.)

14. Jasek, C. How to Design Library Websites to Maximize Usability. 2nd ed. Elsevier; Library Connect : San Diego, 2007. Str. 8.
15. Kavčić Čolić, Alenka. Arhiviranje slovenike na internetu metodološki pristup. Zagreb 2007. URL: [http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/2339/1/URN\\_NBN\\_SI\\_DOC-W8KYSY1L.pdf](http://darhiv.ffzg.unizg.hr/id/eprint/2339/1/URN_NBN_SI_DOC-W8KYSY1L.pdf) (13.5.2018.)
16. Kolbas, Irena, Mali pojmovnik arhivistike, bibliotekarstva i muzeologije. URL: [http://theta.ffzg.hr/akm/AKM\\_ostali/pojmovnik.html#arhivistika](http://theta.ffzg.hr/akm/AKM_ostali/pojmovnik.html#arhivistika) (12.1.2018.)
17. Lemić, Vlatka, Arhivi i arhivistika za suvremenog korisnika, Ljevak, Zagreb, 2016
18. Lemić, Vlatka. Arhivi i Internet- nove mogućnosti dostupnosti i korištenja arhivskoga gradiva, Arh. Vjesnik Zagreb 2002.
19. Miklošević, Željka; Zlodi, Goran. Informacijska tehnologija u muzejima - značajke interaktivnih sadržaja u informalnome kontekstu učenja. Zagreb, 2014.
20. Miklošević, Željka; Zlodi, Goran; Babić, Darko. Story Sharing : Model of Collective Collaboration in Online Museum Environment. Zagreb, 2011. URL: <http://infoz.ffzg.hr/INFuture/2011/papers/1-12%20Miklosevic,%20Zlodi,%20Babic,%20Story%20Sharing.pdf> (3.7.2018.)
21. Ministarstvo republike hrvatske. URL: <http://www.min-kulture.hr/financiranje/> (12.1.2018.)
22. Nielsen, J. End of Web Design. Nielsen Norman Group. URL: <http://www.nngroup.com/articles/end-of-web-design/> (12.1.2018.)
23. Official Journal of the European Union. Commission recommendation of 27 October 2011 on the digitisation and online accessibility of cultural material and digital preservation. URL: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2011:283:0039:0045:EN:PDF> (5.4.2018.)
24. Pavelin, Goran. Učinkovitost PR-komuniciranja u povezivanju arhiva i studenata: primjer Državnog arhiva u Zadru, Libellarium, V, 2, 2012. Str. 199
25. Pravilnik o korištenju arhivskog gradiva, NN 67/1999
26. Pravilnik o zaštiti i čuvanju arhivskog i registraturnog gradiva izvan arhiva, NN 63/2004
27. Prvi svjetski rat 1914.-1918. - pogled iz arhiva. URL: <http://prvisvjetskirat.arhiv.hr/> (22.5.2018.)
28. StatCounter GlobalStats. Croatia. URL: <http://gs.statcounter.com/platform-market-share/desktop-mobile-tablet/croatia#monthly-201501-201801> (22.2.2018.)



29. Šojat-Bikić, Maja. Modeliranje digitalnih zbirki i digitalnih proizvoda: sadržajno-korisnički aspekt komuniciranja kulturne baštine u digitalnom obliku. Muzeologija 50. Zagreb, 2013. URL: <http://www.mdc.hr/UserFiles/Image/izdavastvo/muzeologija/Muzeologija%2050%20KB.pdf> (3.7.2018.)
30. Upotrebljivost. Hrvatsko dizajnersko društvo, 2009. URL: <http://dizajn.hr/#241-upotrebljivost> (12.1.2018.)
31. Vodič za upravljanje elektroničkim gradivom s arhivskog stajališta. Zagreb : Hrvatski državni arhiv, 1999.
32. Zakon o arhivskom gradivu i arhivima, NN 105/97, 64/00, 65/09, 125/11, 46/17
33. Zlodi, Goran. Istraživanje korisnika baštinskih sadržaja i usluga u online okružju. Zagreb, 2014.
34. Zlodi, Goran; Miklošević, Željka. Mediated Heritage Learning in Formal and Informal Contexts:Antiquity CyberEd, Zagreb, 2014.

## SAŽETAK

Mrežna stranica Prvi svjetski rat 1914.-1918. - pogled iz arhiva pokrenuta je od strane Hrvatskog državnog arhiva te je korak prema približavanju arhiva i korisnika, a samim time i arhiva i društva kao cjeline. Cilj je stranice predstaviti javnosti raznovrsno digitalizirano arhivsko gradivo o Prvom svjetskom ratu te uputiti na brojne mogućnosti istraživanja ovog povijesnog razdoblja. Komunikacija se kulturnoga naslijeđa, pa tako i arhivskoga gradiva, uvelike promijenila zahvaljujući korištenju suvremenih interaktivnih računalnih tehnologija, pri čemu je glavnu ulogu odigrao upravo Internet. Prednosti elektroničkih informacijskih sustava - poboljšano pretraživanje informacija, brza i jeftina komunikacija i mogućnost višestrukoga korištenja, nametnule su arhivima imperativ pružanja raznovrsnijih i kvalitetnijih informacija korisnicima. Razvoj, održavanja i unaprjeđenje tehničkih i korisničkih funkcionalnosti stranice Prvi svjetski rat 1914.-1918. - pogled iz arhiva, a samim time i inicijativa poput ove, put su arhiva ka olakšavanju pristupa informacijama o kulturnom nasljeđu.

Ključne riječi: mrežna stranica, arhiv, korisnici, digitalizirano arhivsko gradivo, kulturno nasljeđe, Internet

## SUMMARY

The web site Prvi svjetski rat 1914.-1918. - pogled iz arhiva was launched by the Croatian State Archives and is a step towards bringing together archives and their users, and consequently bringing together archives and society as a whole. The aim of the web site is to present to the public a highly digitized archive material about the First World War and point out to numerous possibilities of exploring this historical period. The communication of cultural heritage, as well as of archival material, has changed greatly thanks to the use of modern interactive computer technologies, with the main role played by the Internet. The advantages of electronic information systems - improved search of information, fast and inexpensive communication and the possibility of multiple use, have imposed archives the prerogative to provide more diverse and better information to the users. Development, maintenance and improvement of the technical and user functionalities of the site Prvi svjetski rat 1914.-1918. - pogled iz arhiva, and thus initiatives such as this, are a way for archives of facilitating access to information on cultural heritage.

Key words: web site, archive, users, digitized archive material, cultural heritage, internet